

JUSLENIUS, SAMUEL
SILFVERHIELM, JÖRAN ULRIK
LOEFWANDER, PEHR

**Inledning til kunskapen om den animale
magnetismen. =Anon.= Stockholm, tryckt i
kongl. tryckeriet, MDCCLXXXVII.**

Stockholm
1787

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- ➔ Få samma utseende och känsla som med originalet!
- ➔ Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- ➔ Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- ➔ *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- ➔ *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- ➔ Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

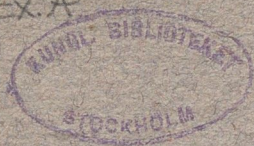
Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> lla boken.

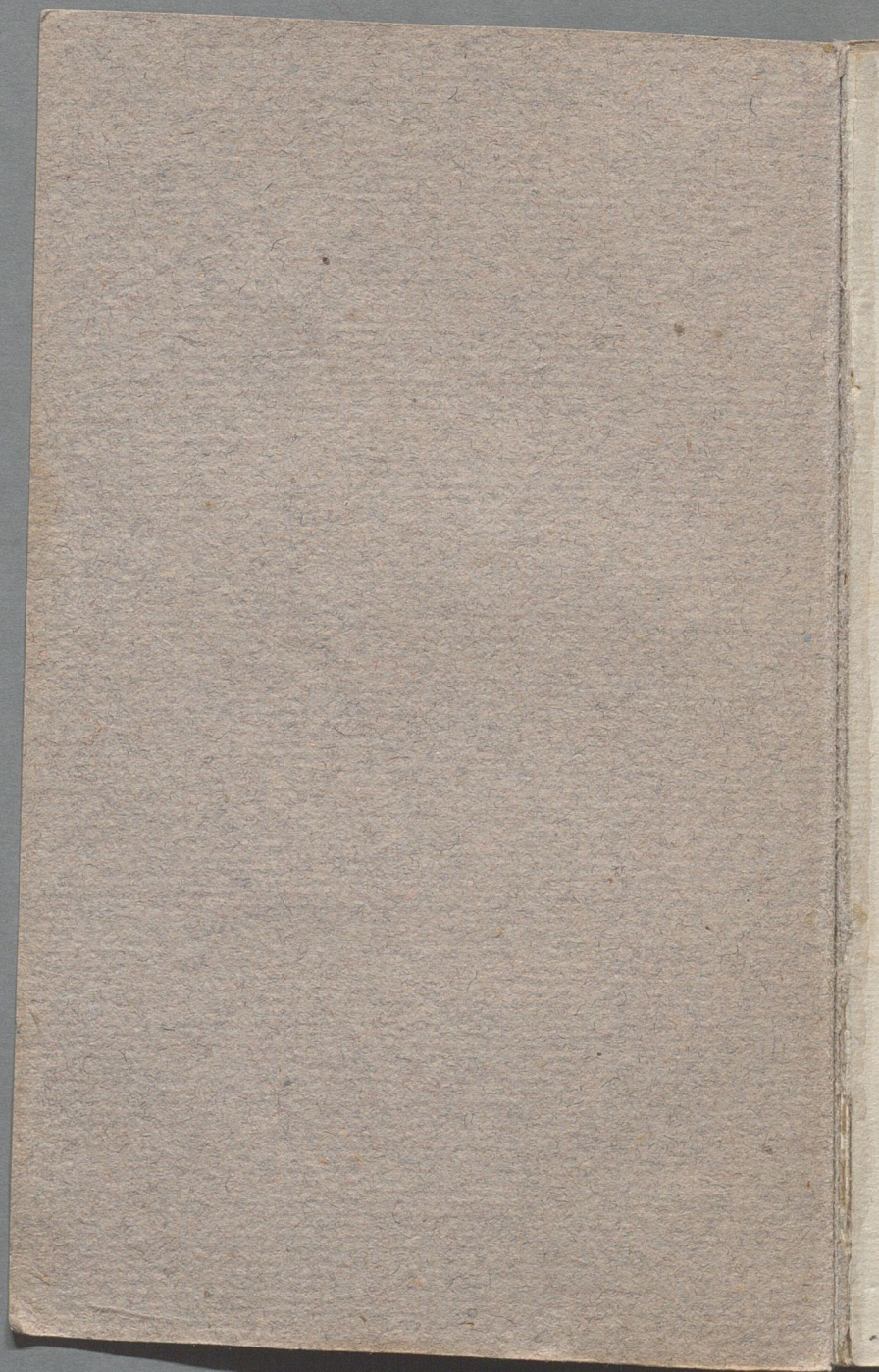
- ➔ <http://search.books2ebooks.eu/>

SILFVERNIELM, J. F.

EX. A

SvSaml
Magi
Hypnot
(Br.)
1800-1829

Ex. A.

Moag.
(ut.)

INLEDNING

1700-1829

TIL

KUNSKAPEN

OM DEN

ANIMALE

MAGNETISMEN.

af Jørgen Frønsøe Silfverskiöld

STOCKHOLM,

TRYCKT I KONGL. TRYCKERIET,

MDCCLXXXVII.

1787

Til
Kongl. Svenska Vetenskaps Akademien
samt
Kongl. Collegium Medicum.

Ju vigtigare et ämne är, desto uplystare Domare fordrar det; och detta har varit en af de orsaker som gifvit anledning at tilägna Eder, Mine Herrar! denna Afhandling.

Edert opartiska förfarande emot den nya Vetenskap som utgör ämnet för denna Skrift, och emot des härvarande Idkare, ålägger dem en ärkänsla som jag är glad at genom detta offentliga prof af min tacksamhet kunna tolka.

Någre af Eder, Mine Herrar, hafva bevärdigat anstälte Magnetiska Försök med sin närvaro. Somlige af Eder hafva, efter en noga undersökning, sluteligen erkänt verkligheten och nyttan af Magnetismen. Andre åter, antingen genom öfvervaro vid mindre lyckliga Försök, eller af en bristande kunskap om Magnetismens Grunder, hafva icke ernått denna öfvertygelse; men den tolerance hvarmed J ansett denna Vetenskap, skal en gång uti Lärdoms-Historien hedra Edert Minne; då tvänne Lärda Samfund af samma egenskap som Edra,
så

å bevisligen missbrukat det förtroende, som Franska Regeringen dem gifvit.

Då Hjertats Egenskaper äga ett oändeligt högre värde än Förståndets, så blir Edert företråde, äfven i detta afseende, så märkeligt, at Efterverlden, alltid sträng och merendels rättvis i sina omdömen, skal med kärlek nämna Edra Namn, då blott beundran öfver Snille och Kunskaper väckes vid åtan-kan af En FRANKLIN, BAILLY, LAVOISIER, &c.

Oviljan at undersöka verkningar, hvars orsaker de ej trott sig kunna förlika med de nu allmänt antagne Experimental Physiquens Théorier, har varit driffjedrar til de misstag som desse, eljest i flere afseenden Store Män, i detta ämne gjort.

De för Menniskoslägtet betydelige Uptäkter som en COLUMBUS, GALILEUS och HARVEY gjort, hafva, äfven så, i sin början varit föremål för de Lärdas motsägelser, bespottelser, ja, äfven ådragit Uppfinnarne förföljelser; — Sanningen har dock segrat, och slutligen hämnat desse lyckelige Uppfinnares Minnen.

Om närvarande lilla Arbete kan bibringa Eder, Mine Herrar, och Allmänheten, några nyttiga uplysningar öfver Magnetismen, — om det kan tjena såsom anledning til vidare undersökning i detta viktiga ämne, så är ändamålet med des utgifvande vunnit.

Innan en Hypothese kan blifva ansedd som Sanning, måste den igenomgå trenne slags Proff! Det bör undersökas huruvida den är, 1) möjlig, 2) sannolik, och 3) enlig med ärfarenheten. Dets möjelighet fordrar at den ej motsäges af någon redan förut på säkra Grunder bevist sanning. — Dets sannolikhet at den liknar eller sammanstämmer med någon redan bekant sanning; och dets Sannfärdighet, at genom säker och bevitnad ärfarenhet äga en oemotfäjelig verklighet. Desse Egenskaper kunna hvar för sig, verka öfvertygelse hos en och annan; men för at hos alla vinna en ostridig rätt at blifva ansedd som Sanning, måste en Hypothese förena dessa trenne Egenskaper.

Ingen må dock häraf sluta, at jag påstår en Hypothese vara falsk om den ej förbinder dessa trenne bevisnings sätten; jag säger endast at han icke äger rätt at blifva obestridd så länge han ej i alla dessa 3:ne afseenden blifvit bevist. Då hvar och en är öfvertygad derom huru oändeligt vigtig sanningen är, så är det ju billigt at vid undersökandet af en hypothese bruka den nogaste granskning; — men denna granskning är så många svårigheter underkastad, — den fordrar så många fall. synte egenskaper förenade hos den som vågar höja sig til Domare öfver sanningen, at man icke må förundra sig öfver de sanningars ringa antal som nu spridda sit ljus öfver verlden.

Den Paradox, som HELVETIUS medelst sin förföriska Dialectique sökt göra rimlig, at nämligen alla selfritt organiserade menniskor skulle möjligen kunna upbringas til enahanda högd af snille, motsäges af dageliga erfarenheten; — den visar at öfningen förbättrar snillet, — men den lemnar äfven så osvikeliga bevis derpå at det finnes menniskor, som oaktat all både af dem sjelfve och andra använd möda ej kunna uphjelpas til den grad af snille som blotta naturen tildelat andra.

Första Egenskapen hos den som vil befatta sig med sanningens undersökande måste således vara, at naturen icke nekat honom snille, ty utom dets forskande kraft ligger Sanningen ofta vanhäfdd; — Sanningen! utan hvars

upplyfande ljus det är omöjligt at ej fela om rätta vägen i det mörker af hvilket vi omgifvas.

Men om Snille är oundärligt för en Sannings-Forskare, så är icke Kunskap mindre nödvändig — ja snillet måste likasom vägledas af denna oundgängliga följeflagare; Kunskaper bestå uti rediga begrepp få väl om de Sanningar hvilka världen nu mera för ofriddiga anser, — som äfven om de Meningar Menckliga snillet frambragt om andra ännu oafgjorde, men högst dyrbara ämnen.

Det är kanske en obillig fordran, at hos en menniska vilja åska en grundelig kunskap uti alla de vetenskaper som nu utgöra målet för sanningens efterforskande. Man torde säga at det är naturligare och nyttigare at endast sysselsätta sig med en vetenskap, och at man på det sättet kan hinna sanningen närmare. — Men då man besinnar huru nära gemenskapen är vetenskaperna emellan, förfalla dessa skälen af sig själfva; — hvem känner icke den noga förbindelse som Guda-Läran och Philosophien fins emellan äga? — och åter emellan denna sednare och Läran om Naturen är ju den närmaste förening. — Hvem vågar om en Geometrisk Figur gifva sit omdöme innan man känner förhållandet af alla dess delar? och om den Fysiska — den Moraliska Sanningen, så vida dyrbarare än den Matematiska, vil man dock dömma, innan man äger fullkomlig kunskap om dess förhållande til flera Vetenskaper och i flera afseenden. Detta kan vara nog til bevis huru nödvändigt snillet måste förskaffa sig Kunskaper, innan det äger Domsrätt i Sanningens sak; — och at dessa kunskaper måste omfatta hela vidden af lärdommens åtskilliga delar, följer lika klart af hvad jag förut sagt.

Men den angelägnaste, den förste, af alla Egenskaper hos Sannings-forskaren måste vara ett Hjerta — aldeles skildt från all själfkärlek, alla förut fattade fördommar, samt all böjelse til egen nytta, föredragen sanningens, och i det stället eldad af ren kärlek til den samma, samt af nit at blifva sit Slägte nyttig.

Huru beklageligt är det ej at denna Hjertats Egenskap skal vara så sällsynt, då den är så oumgångelig för Sanningsforskaren? Ljuset är icke tilräkeligt at bekläda jorden med blommor och frukter: värma fordras äfven därtill, — ja! måste vara den första verkande orsaken til dess fruktbarehet; så förhåller det sig äfven, med kärleken til det goda, och sannings ljuset; den, som eldad af den förra, föker det sednare — vinner gerna sit ändamål; — då deremot den, som blott af nyfikenhet och egennyttiga affigter föker sanningen, sällan lyckas i sit förbehållande; och hvad skulle han väl göra med en så dyrbar egendom — den han utan tvifvel skulle använda på et obehörigt, och tvärt emot dess egenskaper svarande sätt.

Nu sedan jag sökt visa hvad egenskaper man med rätta fordrar af den, som skal äga domsrätt då det kommer an uppå at förkasta, eller som oemotfägelig Sanning anse en upgifven mening, — måste jag äfven något nämna om den varsamhet som bör brukas vid en sådan undersökning, och det deraf följande omdöme.

Omgifne af så många sinlighetens förförelser, — väne at för otvifelaktigt antaga hvad Hopen af Lärde och olärde derföre anser, — mötte af tusende svårigheter på den obanade, ja ofta tillstängde vägen åt Sanningen; — Hvilken fast föresats, — hvilken ihärdighet, — hvilket oafbrutit ögnafäste på det föresatta målet fordras ej hos den som åtagit sig et så angelägit värf? Hvarje steg han går kan föra honom på en afväg, — och huru varsam bör han ej vara då han ihogkommer, at han kanske icke ensam störtar sig i förderfvet, utan at äfven tusende andra, förledde af hans falska vägledning föras i samma villor som han, — störtas i samma oboteliga förderf.

Om den Skrytande Philosophen, — den öfver sina kunskaper upblåste Lärde, — den Skenhelige och under Religionens täcke-mantel sig döljande Skrymtaren — rätt efterfinnade huru mycket deras sätt at handhafva och dömma om sanningen verkade på almänheten, — eller den Hopen af Medborgare, som hindrade genom sina kall och göromål at sjelf upptäcka den Rätta Vägen måste ledas af andra — Visserligen skulle de, med mera försigtighet än som nu

sker, föka, — ransaka, — och dömma om Sanningen. Mätte de påminna sig, at en enda af dem yttrad Mening, ledande til rätta eller falska begrepp om Sanningen, kan förvilla tusende Hjernor, och åga en märkelig inflytelse på hela Slågters väl eller ve.

Desse tankar om Egenskaperne hos den Sanningsforskande, har jag tyckt mig med fog kunna yttra då jag til Allmänhetens ompröfvande, framställer följande Reflecti-
oner öfver en sak, hvilken i dessa sednare åren blifvit så mycket, och så ganska olika omtalad, — nämligen den Animala Magnetismen.

Må man icke tro, det jag är så förmåten at härigenom vilja påtruga Allmänheten min öfvertygelse om denna besynnerliga och märkvärdiga sak. — Hvad jag förut sagt och den innerliga kärlek och vördnad jag bär för sanningen, hindra mig nogsamnt från en sådan obehörighet. — Jag önskar allenast at kunna förminska den lätt sinnighet hvar med den anses af de flesta, — väcka någons upmärksamhet — lifva något forskande snille — någon kunnigare Sannings-älskare, til undersökning i en Vetenskap som kan hånda torde rätta flere än et misstag, och leda til betydligare upptäckter. Rätta sättet at upptäcka och undersöka Physiska Sanningar, torde icke vara olik det man brukar vid undersökning om de Mathematiska. — Fåfångt invänder man at Naturen är sig så olik, så föränderlig, så skiljaktigt verkande; — vid nogare undersökning skal man finna at detta omdömme blott härrörde af vår brist på alminna- eller så til såjandes Grundbegrepp om Tingen och orsaken til deras Varelse och Verkningar; — at sådana grundbegrepp måste finnas, är tydeligt af den ordning som råder i hela Naturen, och hvilken icke skulle gifvas om den ej styrdes efter bestämda Lagar; — desse Lagar fordra åter en ordning fins emellan, et beroende den Ena af den Andra, som göra at Forskarens öga änteligen måste finna en synpunkt hvarifrån kan upptäckas, huru de fins emellan sammanfåmma, eller åtskiljas. Hittills har man vid undersökningen om Naturens åtskilliga Ålster och dess verkningar endast hållit sig vid Ytan; man har sökt at sönderdela och åtskilja alla yttre former och derigenom trodt

trot sig kunna utgrunda på hvad sätt tingen tilkommit, och hvaruti deras egenteliga skiljaktighet består; men den föga nytta världen dragit af detta undersökningsfält bevisar nogsamf huru ofullkomligt det är; och af alt det arbete som de Lärde i många tidehvarf nedlagt på Vetenskapernas fält har mennisko - släktet nästan inga frukter skördat, men väl frön til många, ganska farliga vilfarelser.

Men, invänder man, huru skal orsakerne kunna igenfinnas om man icke börjar med verkningarnas undersökning? Jag nekar ej, at ju det yttres kânnedom är nödvändig, men jag påstår endast, at så länge man icke bräckt skalet må man icke dömma med myndighet om kärnans värde och beskaffenhet.

Et förbehåll önskade jag få göra med mina Läsare. Förökten, at man genomläsandet af dessa Blad bortlägga all redan fattad fördom emot Magnetismen; ansen den såsom ett nytt ämne öfver hvilket man äskar edert omdömmen; och sinnen J eder icke öfvertygade af dessa Tankar få ågen ej det förtroende til min skickelighet, som skulle intet kraftigare bevisningsfält gifvas än det jag brukat; — men förakten ej derföre sjelfva saken at den råkat få en mindre skickelig försvarare. — Söken en bättre, nyttjen de få anledningar både jag och andre kunna gifva til vidare undersökning, och lemnen ej Magnetismen, innan J på goda Grunder mot hela almänheten kunnen bevisa, at den endast är et upspunnit Bedrägeri af okunnige Charlataner som vilja vinna Penningar, Namnkunnighet och de Skönas Ynnest. Enligt det sätt som jag tror vara det säkraste at följa vid undersökningen öfver en ny upgifven Hypothese, vill jag nu föka bevisa: — At den Animala Magnetismens verkningar äro Möjelige, Sannolike, och Enlige med erfarenheten.

Men innan jag går vidare bör jag komma ihog at de fleste af mine Läsare, antingen aldeles icke kânnâ Magnetismen, eller och åga ganska oriktiga begrepp om den samma. — Således måste jag korteligen nämna hvori den består och huru den verkar. Det gifves tvänne sätt at magnetisera; än igenom en slags magne-

tilk Conducteur som kallas Baquet, och än utan andra Instrumenter — än blotta Händerna.

Deffa båda sätten komma dock i anseende til sina verkningar i det mitta öfverens; det fina fluidum som utgår ifrån Baquet och Magnetiseuren, upväcker en mer eller mindre stark och synbar rörelse hos den sjuke; — han känner deraf, än våldsamare, än mindre häftige förändringar i sin kropp alt efter sin Sjukdoms och Constitutions beskaffenhet; Hos den ena verkar Magnetismen hosta, hos en annan convulsiva rörelser; — En känner hetta en annan kyla — somlige bli författe uti en slags kånslolöshet, andra somna häraf och visa under sin sömn samma, och ibland besynnerligare Phenoméner än som vanlige sömngångare och sömmtalare. Deffa olika värkningar åstadkomma dock merendels en brytning och förbättring i sjukdomen, men fallan, ja nästan aldrig någon skada. Må man dock icke tro det jag påstår Magnetismen vara et så almant och oemotståndeligt Botemedel för alla sjukdomar och åkommer at denna upptäckt skulle återgifva mennisko släktet Methusalems ålder, och göra en Vetenskap umgängelig, som visserligen i anseende til sin ovisshet varit orsaken til många misstag, men som är oändeligt dyrbar, då man kommer ihog det des enda föremål är at lindra och hjälpa de många Physiska plågor som på alla sidor omgifva mennisko-släktet.

Tillåten mig, J, denne Vetenskapens värde idkare, at säga eder et ord! Förakten icke Magnetismen, den torde lemna eder nya medel at lisa edra likars plågor, at bota deras sjukdommar; — Genom edra kundskaper och eder erfarenhet kunnen J gifva saken nytt ljus, och rädda den ifrån glömskans mörker, hvarmed den lika som andra stora och dyrbara Sanningar hotas. Läggen bort en inrotad fördom, och J skolen vinna den måst tilfredsställande Belöning.

Men jag föres ifrån mit ämne. — Se här de få skäl jag tycker mig behöfva anföra til bevis om Magnetismens möjlighet, eller at Låran om den densamma ej emottages af någon redan bevisst sanning.

Man påstår at et fint, och för de yttre sinnen omärkeligt fluidum beständigt utgår från alla kroppar, dock mera

mera vrksamt alt efter kropparnes större eller mindre fullkomlighet; — Växtrikets utdunstning öfvergår Stenrikets; och Djurrikets öfverträffar åter desse bägges. Det finnes mig veterligen, ingen bevisst Physisk fanning som nekar denna kropparnes utdunstning, åtminstone hvad Djur- och Växtriket angår; Hvad Stenriket vidkommer, torde man invända at sådant ej der blifvit observeradt, men magnetens attractiva kraft är ju et tydeligt bevis derpå at äfven mineral rikets kroppar äro omgifne af et slags fluidum, och om detta ej blifvit funnit hos alla mineraliska kroppar, så torde man snarare kunna förmoda, at tillräckelige observationer ej blifvit anstälte häröfver, än at Naturen, i en eljest så almän Lag kunde vara sig olik.

Möjligheten at en sådan slags Dunstnings-Sphere omgifver alla Kroppar, tyckes således ej motsägas af någon bevisst erfarenhet. Nu bör undersökas, om icke det äfven är ganska möjligt at et sådant utgående fluidum kan verka på andra Kroppar, och hos dem förorsaka en eller annan förändring.

Det är en bekant sak, at ingen Kropp är så fullkomligt tät, at den ej mer eller mindre äger så kallade Porer. — När man nu antager at detta tils vidare så kallade Magnetiska fluidum är af en högst actif och genomträngande natur, så blir det ju tydeligt och på intet sätt stridande emot möjligheten, at alla kroppar i förhållande til sin större eller mindre täthet, af detta fluidum kunna genomträngas. Menniskans hälfa kan ju icke bero på annat än en fullkomlig jämnvigt emellan de fasta och fluida delarne uti dess Kropp. — En sjukom är således icke annat än en upkommen oordning uti vätskornas omlopp. — Huru ganska möjligt är det då icke, at detta genomträngande fluidum, dirigeradt af Magnetiseuren, kan uplösa och til riktigt omlopp återställa de stockade vätskorne som förorsakade sjukdommen.

Häraf ser man klart huru ganska möjligt det är, at et från alla Kroppar utgående fluidum gifves — at det kan genomtränga andra Kroppar, och hos dem verka förändring, samt efter en upkommen oordning återställa dem i sit förra skick.

Det

Det första profvet en Hypothese skulle genomgå, har således utflagit til Magnetismens fördel.

Nu bör 2:do bevisas, huru Sannolike verkningarne af Magnetismen äro.

Här är nödigt at åtskilja Somnambulismen, och de öfrige Magnetismens verkningar.

Hvad de sednare beträffa, så är deras sannolikhet til en del redan bevisst genom det som ofvanföre om deras möjlighet är sagt. — Nu vil man tillägga följande:

Då man tager för afgjort at Magnetismen är et fint och ganfka genomträngande fluidum, måste man tillägga den, både de samma, och ännu förträffeligare egenskaper än andra fluida — såsom Vaten, Luft, Aether &c. — Dessas verkan på alla Kroppar är förmycket känd af alla både lärde och olärde at kunna dragas i tvifvelsmål. — Man vet hvilka synbare förändringar Vattnets och Luftens action både på friska och sjuka kroppar åstadkommer. — Vatten både varmt och kalt utvårtes brukat bidrager icke omärkeligen til vissa sjukdomars botande, — och det ej allenast genom den köld eller värma som det medförer, utan och derigenom at det tränger sig in i porerne och få til sågandes Chymice verkar på mennisko kroppen. Det är bekant huru man efter Bad väger mera än förut, och detta bevisar nogsamnt at vattnet trängt sig in uti porerne.

De så almant gångse — Rheumatismer, Förkylningar och Peripneumonier vittna ojäfaktigt om luftens verkan på kroppen; huru välgörande frisk luft är, lærer hvar och en hafva rönt, och jag menar, at man äfven försökt at inrätta så kallade Luft-bad, der den sjuke exponerad midt uti en tillagad luftström, fått erfara luftens verkan at återställa en förlorad circulation af kroppens vätskor.

Hvar och en lærer vid första påseende finna huru Sannolikt det är, at Magnetismen, såsom et fluidum af så ganfka verksam art, kan åstadkomma märkeliga förändringar i mennisko-kroppen, då vatten och luft, så oändeligen tyngre och trögare, äga denna förmögenhet; at Magnetismens almänare verkningar äro Sannolike behöfver således ej vidare bevisas.

Som-

Somnambulismen, — eller det tilstånd då den sjuke genom magnetismens verkan förfättas uti sömn och en så märkelig känslolöshet at den derigenom söga liknar naturlig sömn, äfven som den ock genom sömntalet skiljer sig derifrån, — tyckes väl vara svårare at finna sannolik; men ärfarenheten skal äfven här tjena til bevis.

Huru sömn upkommer, derom hafva sjelfva Herrar Medici en ganska ofullkomlig Theorie; trenne meningar i detta ämne har jag funnit de måst rådande, och det magnetiska fluidums sömngifvande kraft blifver i alla fallen ganska sannolik. BOERHAVE och HALLER hafva här om gjort sig följande begrepp; På det vår kropp måtte kunna röra sig med lätthet, måste det finnas nervsaft som kan skickas uti nerverne, och der måste ej finnas något som hindrar den i sit lopp. Då dessa 2:ne omständigheter icke inträffa, befinna vi oss uti et afsnattadt och til rörelse oskickeligt tilstånd; Då vi röra oss bortdunstar nervsaften efter hand, fibrerna minsta sin spänning, genom förlusten af den innevarande nervsaften; och genom denna åkomna slapphet falla de på hvarandra, och i synnerhet händer det med hjernans fibrer som äro mindre fasta än de öfrige. När hjernan blir på detta sättet förslappad, kan icke nervsaften med lätthet genomlöpa nerverna; och deraf kommer den matthet som tvingar oss at söka hvila, och förorsakar det vi kalle sömn.

Hjernans sammantryckning har man äfven trott vara orsaken til sömn — man har observerat at denna organs sammantryckning åstadkommit et tilstånd som liknar sömn; men det kan vara ganska möjligt, at hvarandra liknande verkningar kunna hafva ganska olika orsaker; — vid denna mening, såsom minst bevisad af ärfarenheten, vil jag icke uppehålla mig, och des ytterligare utvecklande tyckes ej kunna göra den mera antagelig.

Herr DE LA ROCHE, Medecine Doctor af Faculteten i Geneve, har i sin 1778 utgifne bok, kallad Analyse des fonctions du système nerveux, uppgifvit til förklarande af sömnens orsak följande hypotese, hvars bevis och grunder man må hemta ur Författarens egen bok, såsom alt för vidlyftige at här införa.

Emedan (såger Författaren) det är sannolikt, af sömn och vako ej härleda sig från någon åtskillnad af den myckenhet nervsaft som finnes i kroppen; icke heller af någon orsak som hindrar des rörelse, så hafva vi anledning att tro, det sofvande och vakande tillståndet härleda sig ifrån sjelfva nervsaftens natur, hvilken kan blifva mer eller mindre rörlig; och att detta fluidum, i synnerhet i hjernan kan undergå sådana olika förändringar; — samt att det framför allt i likställighet med sitt tillstånd i denna organ utöfvar sina allmänna verkningar på hela nervsystemet.

Af dessa trenne menningar om sömnens orsaker äro den första och i synnerhet den sista ganska lämpelige att bevisa huru sannolikt det magnetiska fluidum verkar sömn.

Om man antager den första eller att nervsaftens minskning förorsakar sömn, — så är ju naturligaft att tro det en sådan minskning snarast åstadkommes igenom stark svettning. — Det händer gemenligen, att de magnetiserade rönna denna svettdrifvande verkan af magnetismen, — således om denna Hypothese om sömnens orsak är mer eller mindre trolig, så kan man äfven genom den finna att sömn sannolikt kan åstadkommas genom det magnetiska fluidums verkan.

Men om den mening Herr DE LA ROCHE uti sin Bok vidlyftigt utvecklat är riktig, att nemligen, sömn kommer ifrån nervsaftens olika tillstånd under vako och sömn, — så blir magnetismens sömngefvande kraft utom allt tvifvelsmål — I den egenkap att vara ett fint och genomträngande fluidum är des verkan på nervsaften ganska tydelig, och torde nogare undersökning af skickelige Observateurer gifva denna förmodan vitsord af all möjlig sannolikhet.

Hvad nu åter sjelfva sömngången och sömntalet, som genom magnetismen åstadkommes, beträffar, så skal des sannolikhet genom anförde årfarenheter, af Lärde och för trovärdige anseende Författare, som beskrifvit den naturliga sömnambulismen, blifva tillräckeligen bevisad. Man har hittills ansett detta tillstånd för ganska verkligt, — jag må ej tro, att man vid detta tillfälle drifver pyrrhonismen

men til den högd at nu neka hvad man förut ingen fördel hade, at ej på sakra mäns vitsord för sant antaga. Men må de Lärde sjelfve tala! Jag vill til en början göra et utdrag af hvad i Encyclopedien under artikeln Somnambule, Somnambulisme står infördt. — Jag hoppas at de Lärde ej hafva något at invända emot en sådan autorité.

”Namnet som är sammanfatt af tvänne latinska ord, Somnus, Sömn, och ambulo, jag går eller vandrar, betyder efter bokstafven at gå under sömnen. Men detta ordets bemärkelse har blifvit vidsträcktare genom dagliga bruket, och man har gifvit det allmänna namn af Sömnambulisme åt en slags besynnerlig sjukdom eller olägenhet, som består deri, at de deraf plågade personer under en ganska djup sömn gå, tala, skrifva, och uträtta åtskilliga ting lika som vore de vakne, och det ibland med mera förstånd och färdighet än eljest. Det är denna förmögenhet och vana at under sömnen göra det samma som då man vakar, hvilken utgör Somnambulismens rätta kännetecken. Olikheterna upkomma af orsakernas skilgaktighet och äro derföre lika så mångfaldiga som människors gerningar äro och de medel de kunna nyttja för at åstadkomma dem; de hafva inga andra gränser än möjligheten, och äfven det som synes omöjeligt för en vakande människa, är det ofta ej för en Somnambule.”

”Man ser ofta Somnambuler hvilka omtala, sofvande, allt hvad som hänt dem hela dagen; någre svara på de frågor man gör dem och hålla ganska sammanhängande samtal; det finnes människor som varit nog nedrige at betjena sig af det tillstånd de sömntalande befunnit sig uti, för at emot deras vilja af dem utleta hemligheter, som de med största sorgfällighet borde gömma. Andre stiga upp, komponera, skrifva, och gå gator och hus igenom. Det finnes andre som simma och uträtta ganska farliga saker, såsom at gå på kanten af et tak utan frugtan, och derigenom utan fara. Det är endast farligt för dem at vakna, och om det händer antingen af en händelse, eller genom någon oförsligtig persons bedröfveliga hjälp, så sker gemenligen at de falla och slå sig ihjäl. Någre Somnambuler hafva ögonen öppne; men det

det synes som skulle de ej betjena sig af dem; störste delen hafva vid upvaknandet intet begrepp om det de utträttat under sin sömn, men de påminna sig ifrån en sömn til en annan hvad som hänt dem de föregående nätterne. De synes hafva likfom tyänne minnen, et för det vakande och et för det sofvande tilståndet. När man någon tid gifver akt på en somnambule, finner man at dess sömn, så liknande det vakande tilståndet, framställer en förunderlig sammanfattning af ovanliga händelser. Det felas ej förunderliga observationer i detta ämne. Men huru få äro gjorde med noggrannhet och omtalte med trovärdighet; dessa händelser äro merendels öfverdrifne af dem hvilka varit vittnen dertil; man vill lämpa sig efter allmänhetens smak som älskar det underbara och lätteligen sätter tro dertil; och i den mån som de komma ifrån en til en annan, ökas de ännu med nya omständigheter; Sanningen blir förmodad genom de fabler hvarmed den upblandas och blir otrolig; det är således nödvändigt at välja facta som äro såkert bevittnade genom en uplyst undersökares åsyn och vittnesmål. Sättande å sidö alla de updiktade eller obevisade berättelser man gjort om somnambuler, vil jag anföra några märkeliga händelser — om hvilkas sannfärdighet man ej kan komma i tvifvelsmål — som kunna göra naturen af detta besynnerliga tilstånd känt. Jag har fått dem af en illustre Prelat (Ärkebiskopen i Bordeaux) lika utmärkt genom sina dygder som genom sina många och ypperliga kunskaper; Han har berättat mig, — at han under sit vistande i seminarium varit bekant med en ung Prest som var Somnambule: angelägen at få känna naturen af denna sjukdom, gick han alla aftnar in i Prestens kammare, så snart han var insömnad; han såg ibland annat at denne Presten steg upp, tog papper, sammanfatto och skref predikningar; när han hade slutat en sida, genomläste han den helt hårdt ifrån början til slutet; om någon ting misshagade honom utströk han det, och skref förbättringar deröfver med mycken riktighet. Jag har sett början på en af de predikningar som han skrivit i sömnen, den var ganska väl och correct skrifyn; men der var en förbättring som var besynnerlig; han hade satt på et ställe ce Divin enfant, han trodde sig vid ge-

nom.

nomläsandet böra förändra Divin til adorable; han strök då ut Divin och skref det andra deröfver; sedan såg han at ce som passade til Divin icke kunde stå ihop med adorable; han tillsatte då ganska behändigt et t bredevid de föregående bokstäfverna, så at man ändteligen läste cet adorable enfant. Samma person, som var åsyna vittne til dessa händelser, ville göra sig försäkrad om Somnambulen icke på något sätt brukade sina ögon — han satte derföre et stycke papper under hans haka, så at det betog honom åsyn af det på bordet liggande papperet; men han skref likafullt utan at gifva akt derpå. För at sedan få veta, hvaraf han dömde til de tings närvarelse som voro under hans ögon, tog man ifrån honom det papperet på hvilket han skref, och åtskilliga gånger lade andra i stället; men han märkte det alltid emedan de voro af olika storlek: ty då man gaf honom et papper af aldeles samma storlek som hans, tog han det för sit, och skref förbättringar, på det motsvarande stället af det man fråntagit honom. Det är genom denna list som man kommit at samla åtskilliga af des under sömnen sammanfatte arbeten. Årkebiskopen i Bordeaux har varit så god och lemnat mig dem; det märkvärdigaste jag såg var musique, ganska noggrant skrifven; Han brukade en kåpp til lineal, han strök dermed på lika afstånd de fem nödvändiga linierna; satte på sit ställe claven, ton, och takten; sedan skref han noterne som han först gjorde helt hvita och när han hade slutat gjorde han de noter svarta som borde vara det. Orden voro åfven skrifna derinunder. Det hände honom en gång at skrifva med för stora bokstäfver, så at de ej passade emot sina motsvarande noter; han drögde ej at finna sit misstag och för at hielpa det, strök han ut med handen det han hade skrifvit och gjorde om denna rad af musique med all möjlig nogranhet."

"En annan besynnerlighet af et annat slag som icke är mindre märkvärdig visade denne Somnambule: Han trodde sig en natt midt i vintren gå vid bredden af en ström och se et barn falla deri som hölt på at dränka sig. Köldens stränghet hindrade honom ej, at skynda til des hjälp; han kastade sig

strax

strax på sin fång, i ställning af en människa som simmar, han eftergjorde alla dess rörelser, och sedan han på detta sätt någon stund bemödat sig, känner han på sidan af fången sitt tåcke, tror at det är barnet, — tar det med den ena handen och nyttjar den andra för at återkomma simmande til stranden af sin diktade ström; han lägger der tåcket, och stiger upp darrande och hackande tåndren, lika som han verkligen kommit från en tilfrusen ström; han säger åt de närvarande at han fryser och dör af köld; — at hans blod är stelnad, — han begär en sup brännvin för at upvärmas sig, man ger honom vatten emedan brännvin ej var tilhanda; han smakar — finner sig narrad, och begär brännvin ännu alfvarssammare, han omtalar den farlighet i hvilken han varit; man ger honom et glas liqueur, han emottager det med nöje, och säger sig finna mycken lindring deraf; han vaknar dock icke, lägger sig och fortfar at sofva mera roligt. Denne Somnambule har visat et stort antal ganska märkvärdiga händelser; de som jag anmärkt, kunna vara tillräckeliga til vårt ändamål. Jag bör endast tillägga at då man ville at han skulle ändra samtalsämne, och lemna sådana som voro ångsliga och ledsamma, behöfde man endast styrka honom med en penna på läpparna, så föll han på helt andra talcämnen.”

”Ehuru lätt det tyckes vara at känna Somnambulismen genom de ofriddiga händelser vi uppgifvit, så är det ej lätt at upptäcka dess orsaker och mekanisme. Etymologien af denna sjukdom blir alltid en farlig stötesten för alla dessa Herrar Hypothese-makare, för alla dessa halfårda, som ej tro något, hvilket de ej kunna uttyda, och som ej kunna begripa, at naturen kan hafva ogenomträngliga hemligheter för deras undersökningsgåfva; — dessa äro så mycket mer at beklaga, som deras korta och övissa syn ej en gång kan sträcka sig til gränserna af deras nära belägne synkrets; Man kan fråga dem:”

”I'mo Huru det låter sig göra at en människa, insänkt i en djup sömn, hör, talar, skrifer, ser, med et ord nyttjar alla sina sinnen, och gör med färdighet åtskilliga rörelser? för at låtta uplösningen af detta proble-

blème,

blémé bör tillägas, at Somnambulen ej ser andra föremål än dem han då behöfver, och som äro tillstädes för hans inbildning. Den Somnambule man omtalt, såg ganska väl sitt papper, bleck, och pennan när han skref sina predikningar; och han visste om den släppte blecket eller icke; han tog aldrig sanddofan för bleckhornet; men visste för öfrigt icke om någon var inne i hans kammare, — såg och hörde ingen människa, — med mindre man ej frågade honom om någon ting; — han begärte ofta dragéer af dem som han trodde stå bredevid sig, och han fant dem välsmakande när man gaf honom sådane, — men en annan gång, då hans inbildning icke var vänd deråt, båd man honom dragéer, och då tyckte han de smakade ingen ting och kastade bort dem.”

”2:do Huru kan man hafva känslor utan at finna deri hafva någon del? se, til exempel, utan ögonens hjälp; — Den Somnambulen hvars historia vi gjort, tycktes tydeligen se de föremål som hade gemenskap med hans begrepp, då han skref musique; — han urskilde ganska noga de noter som borde vara hvita eller svarta, utan at någon sin mistaga sig, han svärtade dessa, men icke de andra. När han var nödsakad at återkomma uppå sidan, så gjorde han en omväg, för at ej med handen utstryka de nedra linierne som ej voro väl torra; men om de voro det, brukade han ej denna då onödiga försigtighet. Det är väl fant, at om man lade et aldeles lika papper för honom som des eget, så tog han det för sitt; men för at kunna dömma om likheten, behöfde han ej taga derpå. Kanske såg han papperet utan at åtskilja bokstäfverna; man har alt skäl at tro det han icke mera nyttjade de öfriga sinnen, än sina ögon, och at något annat ersatte deras översamhet. Man hade kunnat öfvertyga sig derom i fall man tillöppat des öron, — fluckit honom, eller gifvit honom snus, &c.”

”3:tio Huru kom det til, at han under sömnen kom ihog det som hänt honom vaken, samt at han äfven visste hvad han gjort under sin föregående sömn, men vaken ingen ting kom deraf ihog? Under sin sömn betygade han sin förundran ganska ofta deröfver at man
beskyl.

beskylte honom för at vara somnambule, at arbeta, tala och skrifva om natten; han kunde ej begripa at man gjorde honom dylika beskylningar, — han, som sof hela natten ganska djupt, och som man med möda kunde väcka. Detta dubla minne är högst förunderligt.”

”4:to Huru är det möjligt at man utan någon utvärtens verkande orsak, kan vara så verkligen rörd utan at hafva fått sådana intryck: vår Somnambule utstod, utan at hafva varit ur sin fång, alla de symptommer som iskalt vatn förorsaka, endast därför at han trodde sig hafva legat någon stund i detta vattnet. Vi kunde begära förklaring på ganska många phenoménér, som Somnambuler visa oss; men vi skulle ej få mycket ljus derigenom. Man måste upriktigt bekänna at det gifvas många händelser, hvars orsak man ej vet, och som man såfångt skulle söka. Naturen har sina hemligheter, — aktom oss at vilja upptäcka dem, aldråhållst, när ingen nytta deraf skulle härflyta. — Jag går ännu längre: det är icke allenast förgåfves, at man söker förklara de händelser man här anfört — men dessa phenoménér göra andra obegripliga, som man trott sig begripa, och kasta evifvelsmål och mörker på frågor som tros vara afgjorda; til exempel.

”1:mo Man tror vanligt, at sömnen består i en allmän slapphet som förhindrar nyttjandet af sinnen och alla själfvilliga rörelser. Brukar dock icke Somnambulen några sinnen? rör han ej åtskilliga ledamöter af sin kropp med åndamål och färdighet? och sömnen är dock ej mindre djup.”

”2:do Om han ej brukar sina sinnen, för at få kännor, hvilket oemotfägeligen händer ibland, — så kan man ju deraf sluta at jämväl kropsliga föremål, kunna komma til förståndet, utan at hafva gått sinnenas väg. Se der et undantag vid det bekanta axiomet, nihil in intellectu quod non prius fuerit in sensu. Man bör ej förblanda detta med hvad som föregår i en dröm. En människa som drömmer, äfven som en yrande, ser de frånvarande föremålen likafom de voro närvarande; der

där finnes et fel i förnimmelsen och någon gång i tankkraften; men de föremål, som äro här närvarande för Somnambulens inbildning, lika som han med sina sinnen blifvit dem varse, — äro verkligen de samma han skulle se om han öppnade ögonen och återtog deras bruk. De äro verkligen för honom på samma sätt som han bildar sig dem; han skulle genom sina sinnen ej blifva dem på annat sätt varse."

"3:io De största skäl Philosophen har til bevis på kropparnas verkliga varelse äro grundade på de intryck de göra hos oss; dessa skäl förlora oändeligen af sin styrka, om vi känne samma verkningar, utan at dessa kroppar röra våra sinnen, — detta är hvad som verkligen händer med somnambulen, som fryser och darrar, utan at hafva varit utsatt för verkan af kallt vatn, och endast af den orsak at han lifligt inbillat sig det. — Häraf synes at idéala intryck göra ofta lika få stor verkan på kroppen som de verkliga, och at intet något säkert tecken gifves hvarigenom man kan åtskilja dem."

"4:to Utan at längre uppehålla oss vid dessa underökningar, som kunde mera utvidgas och göras mera allmänna; låtom oss häraf draga en slutsats, föga gynnande för menkliga förståndet, men olyckligtvis gansta enligt med sanningen; at nämligen upptäckten af nya Phenoméner ofta endast förmörka och förstöra våra kunskaper, — kullkasta våra systemer, och yppa tvifvelsmål uti de saker som syntas oss måst klara och bevisade. Kanske torde man en gång hinna at borttaga allt utseende af paradox uti den meningen som SOCRATE hade: högsta visshet är at yeta, det man ingen ting vet."

Jag har funnit detta stycke ur encyclopedien så märkligt och viktigt, i närvarande ämne, at jag nästan helt och hållit öfverfatt denna artikel. Nu skal jag härtil föga några exempel af naturliga Somnambuler, som skola ännu vidare bevisa, så väl sanningen deraf at sådane verkligen gifvas, som at dessa visat äfven så besynnerliga phenoméner som de Magnetiske Somnambulerne.

JÖHAN BAPTIST NEGRETTI, i tjänst hos MARQUIS LUDVIG SALE, är en af de besynnerligare förmångare man funnit. Herrarne REGHLINI och PIGATTI hafva med den största noggrannhet undersökt dets tillstånd. Den sistnämde har upfatt en berättelse derom, år 1745, hvars förnämsta omständigheter finnas införde uti Journal Encyclopedique för år 1762, och månaden Julius.

Denna Somnambule, ehuru han hade ögonen väl till slutne, tog snus ur en doså som man räckte honom, gick många trappor ned utan at famla, vände sig och stannade der han borde; stälde thekoppar och glas på en liten pelare vid trappan som han gick uppföre, gick fram och tillbaka uti åtskilliga rum utan at stöta sig, stannade vid dörrarne som voro igen och öppnade dem, gick efter vatn til brunnen, tog fram ur skänken dukar, serveter, knifvar och allt annat som behöfdes för at duka et bord, och utträttade tusende andra saker som vore för vidlyftigt at anföra. Herr PIGATTI märkte at NEGRETTI gemenligen tog sig något nytt före hvarje natt; han blef afven öfvertygad, at, Somnambulen, så länge han besant sig i detta tillstånd, ibland icke hade den minsta känsla af syn, hörsel, lukt och smak; man gaf honom åtskilliga rätter, men han kände ingen förändring i deras smak; han hörde icke det starkaste buller och larm; såg icke at man satte et ljus så nära hans ögon at man svedde ögonbrynen, — kände icke at man kjtlade honom under näsan med en fjäder; med et ord ingen ting gjorde intryck på honom vid somliga tilfällen; vid andra åter tycktes hans företag ådagalägga den yppersta finhet i både syn, hörsel, och känsla.

La Bibliotheque de Medecine omtalar Tom. X. pag. 477. en Somnambule, hvilken sedan han upstigit ur sin säng midt i natten, gick i et nära belägit hus som var förfallit, och hvaraf ingen ting mera var i behåll än några gamla murar, och några bräckliga bjelkar.

Somnambulen klef högst up i detta huset, — hoppade ifrån den ena bjelken til den andra, ehuru derinunder var et hiskeligit djup.

Samma Bibliotheque de Medecine omtalar en annan Somnambule, hvilken steg up om natten, klädde uppå sig, tog sina stöflar och sporrar — samt hoppade sedan på kanten af et fönster i femte våningen, som han tog för sin häst — och hade der alla de rörelser, som en Ryttare. hvilken rider i fullt galopp.

Uti dessa tvänne sista händelser ser man en sammanfattning af den fullkomligaste eftertänksamhet, förenad med den största dumbhet. Huru kunde den som hade nog färdighet at klifva upp i et gammalt förfallit hus, och springa på några osakra bjelkar, icke gifva akt på det hiskeliga djup som var inunder honom? och huru kunde den som med färdighet klädde sig, ock drog sina stöflar och sporrar uppå sig, vara nog dum, at taga en fönsterkarm för en häst? för at kunna förklara dessa besynnerligheter, måste man bättre känna orsakerna til Somnambulismen; och den slags förändring som i detta tillstånd föregår hos människan.

Herr REHELINI, Italiensk Läkare och Autor til åtskilliga undersökningar öfver Somnambulismen, har häraf tagit sig anledning at säga — det vi böra nöja oss med, at förundra oss öfver detta tillståndets besynnerliga verkningar, hvilket Försynen tyckes hafva lemnat de Lärde til förödmjukelse och at visa det menkliga förståndets gränser.

Man finner äfven i Les Memoires de l'Academie des Sciences för året 1745, pag. 49 en afhandling af Herr SAUVAGE DE LA CROIX öfver en Flikas somnambulisme, hvaraf man vil anföra följande. "Jag fant, säger Författaren, den sjuka på fången då jag besökte Hospitalet kl. 10. om morgonen; — Hon började tala med en liflighet, och et förstånd, som man aldrig fant hos henne, utom detta tillståndet; hon ändrade ibland samtalsämne och tycktes tiltala flera af sina vänner som samlades kring hennes fång; hvad hon sade tycktes sammanhånga med det hon sagt i samma tillstånd dagen förut. — Hon uprepade ord ifrån ord en instruction eller slags catechese som hon hört om aftonen, och gjorde deraf ganska qvicka och moraliska tillämpningar på husfolket,

som hon dock utmärkte genom diktade namn; detta alt utförde hon med passande åtbörder och ögonens rörelser hvilka hon hade öppna; ja med alla de omständigheter som åtfölja en vakandes företag; och dock sof hon mycket hårt; detta var ganska bevisst, och ingen menniska tviflade derom; men som jag förutslåg at jag aldrig skulle våga föraktra det, med mindre jag med noggranhet gjort mina försök, — anstälte jag dem med alla desf sinnen under det hon pratade som bäst.”

”Som denna Flickan hade ögonen öppna, så trodde jag at hennes bedrägeri (i fall sådant var å färde,) icke skulle kunna uthärda et hårt hindernas sammanflående, som skedde med häftighet nära vid hennes ansigte; men detta uprepade försök kom henne ej at göra den minsta rörelse på ansigtet, och hon fortsatte sit tal utan uppehåll; jag gjorde et annat försök: jag förde hastigt fingren emot ögat, och et ljus nog nära til desf ögon för at kunna se da hennes ögon-hår — men hon blinkade ej en gång.”

”En döljd person skrek hastigt i örat på denna Flickan, och bultade med en sten emot sängbrädet. Hon skulle vid et annat tillfälle darrat af fruktan, men då gjorde alt detta henne ingen ting. Jag strök brännvin, Spiritus Sal. ammoni i hennes ögon och mund, — jag rörde vid sjelfva det hvita på ögat, först med en fjeder, och sedan med fingren, utan någon förändring; snus som blåstes i hennes ögon, stygn af knapnålar, och nypningar med fingrarne, gjorde på henne samma verkan som på en träbild; hon gaf aldrig det minsta tecken af känsla.”

Uti tionde Volumen af la Bibliotheque de Medecine, finnes en berättelse om en Hustru, som var somnambule, hvilken var känslolös för hugg och slag, som man gaf henne på bara ryggen; man beströk den samma en dag med honing, och utsatte henne uti detta tilståndet, under en brännande solhetta, för biens stygn, hvilka förorsakade henne en stor hop kulor, utan at hon dervid visade den minsta rörelse; men vid upvaknandet kände hon de lifligaste plågor, och beklagade sig at man låtit henne få hårt hanteras,

I anledning af denna Somnambule, vil jag anmärka en märkvärdig omständighet, hvilken har fullkomlig likhet med hvad som nu händer; nemligen, at de Lärde nekade merendels at undersöka sanningen af hvad som hände med denna Hustru, — föregifvande at detta tillstånd aldeles icke kunde förklaras genom de redan antagne principer uti Physiologien.

Författaren til berättelsen uttrycker sig här om sålunda :

”Denna kvinnans långvariga vistande uti Louvain, lemnade tid och tillfälle åt en och hvar derstädes, at se och sorgfälligt undersöka et så förunderligt phenoméne. De gamle Professorene i denna stad ansågo denna händelse som en fabel och en dårskap, och kunde ej taga det beslut at föröka antalet af åskådarena. Det är på detta sättet, fullföljer Autorn, som fördomen tillsluter ögonen på folk af den yppersta lärdom, och förhindrar dem at arbeta på upptäckter, af hvilka människosläktet skulle draga de största fördelar. — De yngre Professorene, och öfrige Stadens Medici, sågo detta Phenoméne med andra ögon, och underlåtö ingen ting för at undersöka denna förunderliga Somnambulens verkeliga tillstånd; och deras möda blef ej utan sin belöning.”

Det kan ej vara otjenligt at anmärka det Författaren til dessa tankar är en Ledamot af La Faculté de Paris.

HENRI DE HEERS, Nederländsk Läkare, vittnar at han ifrån sin barndom känt en Somnambule, hvilken i sömnen uträttade de underligaste saker; ibland andra märkvärdigheter han berättar om honom, är äfven den, at han midt i natten och under sin djupa sömn tog sit lilla Barn ur vaggan, och sprang hela huset omkring, hållande det i sina armar. Hans Hustru som blifvit detta varse, förskräktes öfver den fara som hotade dess barn, följde sin man öfver alt, för at kunna vara tilhand i fall någon vådelig händelse inträffade, — och som hon hade märkt at hennes man i detta tillståndet svarade på alt hvad hon frågade, gjorde hon honom frågor om de måst hemliga saker hon åstundade veta.

Författaren anmärker at hennes man var om dagen ganska förbehållsam mot henne om sina enskilda affärer, hvares kannedom han ville dölja för henne; men när han under sofvande tillståndet och med sit barn på armarna, blef tillfrågad af sin hustru, gaf han ganska tilfredsställande svar på alla hennes frågor, och hade då ingen ting döljt eller hemligt för henne, och han var ofta förundrad, at höra henne tala om saker, som han trodde ensam veta. *Bibliothèque de Médecine. Tom X. pag. 463.*

Detta vittnesbörd af en Författare, som icke kan mistänkas, tjenar at bekräfta verkligheten af den magt som omtalas i *Encyclopedien*, hvilken visse människor åga, at tvinga *Somnambulen* til tals, och at upptäcka saker som de angelägit borde hålla hemlige.

Det cataleptiska hos magnetiska *Somnambuler*, hvilket man så mycket dragit i tvifvelsmål, har man äfven hos andra sofvande funnit. Ut i *Berlinska Samlingarne* 6. B. pag. 426. finnes en berättelse om en vid namn *ELISABETH OEXIN* från *St. Gilain*, upfatt af *Herr D. T. BRADY*. — Bland andra märkvärdiga händelser, som under hennes sömn tildrogo sig, säger han sig hafva uplyft hennes arm, hvilken han fant hel hård och styf, så at man med möda kunde böja den; när man stötte til den samma, föll han han ned som et stycke tungt tråd; han uplyfte hennes hufvud samt rygg och skuldror, och hennes hals var styf som et bråde, — hennes fötter voro äfven så beskaffade, &c. —

Jag kan icke heller underlåta at anföra tvänne Exempel af personer, som under svåra anstötur af nervsjuka, visat phenoméner, hvilka i det nogaste sammanstamma med hvad som blifvit observerat hos *Somnambuler*.

Herr POMME uti sin *Traité des affections vaporeuses* pag. 39. berättar at *Mamsell AUTHEMENT* hade fäseliga convulsioner, åtföljde af de förskräckeligaste och grymmaste symtomer. Om man hælde en enda droppa vattn på hennes kropp så förökades det onda märkeligen; efter åtskilliga botemedels nyttjande började yrfan. Hennes ansigte blef gladt, hennes lynne muntert, hon kallade alla utan åtskilnad för *Du*. Som hennes hand

var

var lam genom et henne åkommit slag, så målade hon med vänstra handen, och broderade med en ogemen färdighet. Hennes förstånds arbete var icke mindre förunderligt än hennes händer. Hon uprepade vers för ofs, uti hvilka man märkte all möjlig behaglighet, ehuru de voro de första hon skrifvit. Denna förståndiga yrsla var periodisk och återkom ibland oordenteligen, — hon visste under sin yrsla, hvad hon under en föregående symptom hade sagt; hon betjente sig förträffeligt af sit minne och begärde igen sin penna, sin nål och tråd, för at sluta de arbeten hon begynt och gjort utkast til; men återkommen til sit naturliga tillstånd kunde hon ej göra en vers.

Den andra händelsen är öfversatt utur *Magazin zur Erfahrungs Seelenkunde von C. PH. MORITZ. 2 Ban. I. St. pag. 69.* — den är utdragen ur et bref från Schlesien och undertecknad af en vid namn RITTER.

En min Syfterson omkring 9 år gammal feck genom förskräckelse vid åsyn af en nervsjuk person sjelf denna sjukdom.

Sedan han börjat blifva bättre föll han et år derefter uti en slags sömnsjuka, så at han ofta midt på dagen, antingen han satt eller stod ofta helt oförmodeligen insomnade, och tilbragte gemenligen mera tid sofvande än vakande.

Emedlertid kunde man ock tala med honom under sin sömn, i synnerhet då han sof stående, och man höll honom at han ej föll omkull; ehuru hans ögon voro tillslutne (åtminstone tycktes det så) kunde han dock se, och på tillfrågan nämna alla de saker man visste honom. Väckte man honom, så kunde han ej påminna sig hvad man talt med honom under sin sömn; men man kunde tala med honom om andra saker, — åter somnade han igen, och då kunde man fortsätta det samtal man under förra sömnen, med honom hållit. Vaknade han igen så visste han aldeles intet af samtalet under sömnen, utan blott af det man förut i det vakande tillståndet med honom talt; och på detta sättet vexlade det om med honom, så at det syntes som hade han haft tvänne själar, en

för det vakande och en för det sofvande tilståndet; — den då varande sjuklingen är nu Köpman i Dessau.

För at ej trötta Läsaren vil man nu icke anföra flere exempel som bevisa at den Magnetiska Somnambulismen är ganska sannolik igenom de ur goda källor tagne berättelser som nu blifvit anförde; den som ännu skulle vidare åska uplysning i detta ämne må rådfråga SCHENKIUS, HORSTIUS, CLAUDERUS, HILDANUS, SCHOTT HOFFMAM och HENNINGS hvilka vidlyftigt afhandlat den Naturliga Somnambulismen.

Må den opartiske Läsaren nu sjelf dömma om det som berättas om den Magnetiska Somnambulismen är sannolikt eller icke; uti de exempel man här anført af naturlige sömngångare och sömntalare finnas de händelser man i den förra ansett för otroliga genom en långvarig och ofvikelig ärfarenhet af de senare bestyrkte; och om man hos magnetiske Somnambuler anmärkt ännu flere obegripeligare phenoméner än hos de naturlige, kan ju orsaken helt tydeligt vara den, at man nu haft mera tilfälle at undersöka detta hittils så fallan förefallande tilstånd; den forskande noggrannhet som lärde och skickelige Magnetisfeurer brukat vid sina anstälte observationer med Somnambuler, kan oemotfägeligen liknas vid den, som de störste män nyttjat vid alla stora upptäckters granskande; och derom vittnar åtkillige tractater som i detta ämne blifvit utgifne af Grefve PUYSGUR, Herr MONRAVEL, Herr General - Advocaten BERGASSE och Grefve LYTZELLBOURG; alla författade med den vördighet som Sannings forskare anstå; och endast med den slags enthousiasme som afhandlandet af en upptäkt, hvars följder äro af den största vikt för mennisko - släktet, hos en välgörande och rättänkande Philosoph måste upväcka.

Til följe af min antagna bevisnings Plan, som var at undersöka om Magnetismens föregifne verkningar voro 1:mo Möjliga — 2:do Sannolika och 3:tio enliga med ärfarenheten, återstår ännu för mig denna sista undersökningen.

På det redighet härvid måtte vinnas, vill jag til en början, med all noggrannhet, göra en kort berättelse om

Ma-

Magnetismens upkomst och öde sedan MESMER började igenom denna uplåst blifva namnkunnig.

Det är et alman tidehvarfvets fel, at icke kunna skilja faker ifrån Personer; — man dömmier gemenligen til de förra ifrån de senare, och ser icke huru stor skada man tilfogar människoflägdet genom detta förvanda omdömmesfätt.

Detta har i synnerhet varit Magnetismens olycka. — En opartisk Oblervator kan ej neka det ju MESMERS upförande ibland varit mindre klanderslöft, och at han icke til någon del med skål ådragit sig den Epithéte af Charlatan som Europa få frikostigt gifvit honom. Men at ifrån en Persons upförande sluta til en så vigtig vetenskaps värde, det är så mycket mindre riktigt som ingen vetenskap då skulle undgå at blifva räknad för charlatanerie; ty hvilken af dem kan ej ibland sina idkare upvisa Charlataner.

MESMER är född i Schwaben, af medellösa föräldrar; han studerade uti Wien, utgaf år 1766 en afhandling om Planeternas verkan på människokroppen, blef derstädes Medicine Doctor, och gifte sig med en änka, som gaf honom en förmögenhet af 30,000 Gulden. Alt sedan den tiden han utgaf förenämde afhandling, har han både Theoretice och Practice sökt förbättra denna sin en gång fattade mening om et allmänt fluidum, hvars verkan uti hela Naturen men besynnerligen på människokroppen han sökt bevisa. Hans försök börjades i synnerhet åren 1773 och 74; han nyttjade då med konst tilredde mineraliska Magneter, som applicerades på de sjuka lemmanne; de sjuke funno deraf lindring, men återvunno ej en beständig hälfa. De Magneter af åtskilliga skapnader som han då nyttjade lät han hos Astro-nomen PATER HELL uti Wien förfärdiga; — denne tog sig häraf tillfälle at i åtskilliga Journaler låta Allmänheten veta, at det var han som gjort denna vigtiga uplåst, och skickade til åtskilliga Academier, Garniturer af sådana med konst tilredda Magneter af alla skapnader. MESMER, härigenom föröhlpad, började då at med all magt yrka uppå sin rättighet til upfinnings äran af denna vigtiga sak, och tillade at den i fråga

varande upptäkten icke endast bestod uti nyttjande af Magneten, utan då upgaf han sit fluidum under namn af Magnétisme Animal, såsom aldeles skilt ifrån den minerala; troligast kan likväl vara, at MESMER i början icke brukade annat til sina sjuklingars botande än den mineraliska Magnetismen, — men at han vid det tilfallet då PATER HELL gjorde honom hans upptäkt stridig föll på den tankan, at i anseende til des application på organiserade Kroppar kalla den Magnétisme animal. Väre härmed huru det vil, så väckte hans upfinning ingen upmärksamhet hvarken hos Medici eller Physici. — Han underrättade Baron STOËRCK, President i Medicinska Facultéten i Wien om de verkningar han åstadkommit och huru fördelaktiga de varit för åtskilliga sjuka, samt tilböd honom at i des närvaro anställa försök i detta ämne, men han nekade at dermed taga någon befattning, och varnade MESMER at icke utskämma hela Facultéten genom allmänna kungörandet af en så ny och ovanlig sak.

Men MESMER öfvertygad om verkligheten och nyttan af sin upptäkt kunde ej derom bringas til tystnad. Han utgaf 1775 *Lettre à un Medecin étranger*, uti hvilket han gaf et almänt begrepp om sin Theorie, omtalte de lyckliga försök som han redan gjort, och det hopp han hade at ännu kunna göra vidare framsteg i denna vetenskap.

Herr INGENHOUZE, Ledamot af Kongl. Akademien i London samt Koppypare i Wien, började nu at med häftighet bestrida MESMER verkligheten af des fluidum, ehuru han sett de måst öfvertygande verkningar deraf, och han förenade sig med PATER HELL, at på det kraftigaste förklara MESMERS person och hans vetenskap, — hvilka enligt tidens sed ej kunde åtskiljas.

Åtskillige Tyske Lärde bemödade sig emedlertid at undersöka denna upptäkt. — Professor BAUER i Wien, von OSTERVALD, HEINSIUS, WEBER och den yngre UNZER funno Magnetismen göra verkan i nervsjukdomar både på sig sjelfva och andra; man skref äfven emot saken, och Herr KLINKOSCH Medicine Professor i Prag
utgaf

utgaf: Schreiben den thierischen Magnetismus und die sich selbst wieder ersetzende Elektrische kraft betreffend; an Herrn Grafen von KINSKY; hvaruti han på sitt sätt bevisade, at denna nya upptäkt var af intet värde. Förenämde Lettre à un Medecin Etranger, skickade MESMER til de fleste Vetenskaps Academier uti Europa och til de namnkunnigaste Lärde. Berlinska Akademien var den enda som svarade honom på detta Brefvet, men svaret innehöllt endast en försäkran, det hans nya upptäkt icke var annat än en villfarelse.

Ledsen öfver det föga värde man satte på hans vetenskap, företog MESMER samma år 1775 en resa til Schwaben och Schweitz för at öka sina kunskaper och genom nya rön förbättra sin Theorie. Han anstälte äfven på dessa orter försök med sin Magnetisme animal, hvilka ofta lyckades. Vid återresan til Wien reste han genom Munich, — då Churfursten af Båjern tillät honom at för sig visa prof af Magnetismens verkan. — MESMER blef äfven antagen til Ledamot af Vetenskaps Akademien derstädes.

Det var 1776 som MESMER åtog sig at å nyo i Wien bevisa verkligheten af sin vetenskap. Mamfelli PARADIS, född af hederliga Föräldrar, 18 år gammal, och blind sedan dess tredje år, var den sjukling hvars botande han egentligen företog sig. Utur den berättelse som Flickans Fader Herr PARADIS år 1777 sjelf gjorde allmän om hennes sjukdom och förbättrande, vil man meddela följande:

”Hon är född i Wien 1759 utan något fel på ögonen, men i slutet af år 1762 hände henne den olyckan, at en morgon vid upvaknandet befinna sig aldeles blind. Hennes föräldrar, bedröfvade öfver den olycka som träffat detta deras enda och kära Barn, underlåto ingen ting som kunde återkaffa henne synen; man försökte flere botemedel, men hennes tillstånd förvärrades dageligen. Bruket af Electriciteten gjorde i synnerhet hennes tillstånd ännu ymkeligare; man applicerade på hennes ögon mera än 3000 stötar af densamma, och ofta vid hvarje försök öfver 100; detta retade så hennes nerver, at hon efter den tiden

tiden var utslätt för de häftigaste convulsioner, af hvilka hon förut endast haft lindriga anstötar. Baron WENZEL blef äfven af Kejsarinnan Drottningen, som mycket vårdade sig om denna Flickan, anmodad, at undersöka hennes sjukdom och lemna henne sin hjälp. — Men han trodde sig efter föregången undersökning kunna med visshet säga, at hon icke stod at hjälpa."

"MESMER feck i detta tillstånd se henne, och gaf hennes Föräldrar det hopp at hon genom Magnetismen skulle kunna til hälften återställas."

"Hennes Föräldrar, som hittills fruktlöst försökt hvad Medici til hennes botande förordnat, hade väl intet förtroende til denna nya Cur, men för at ej förfusma något som kunde lända til deras enda barns bästa, lemnade de henne uti MESMERS vård".

"Han började den 20 Januarii at försöka Magnetismens verkan på denna sjuklingen".

"Inom sjerde dygnet var den convulsiva rörelsen på hennes ögon aldeles stillad; de voro förut mycket dragne utur sin rätta ställning, men återfingo nu sin naturliga skick; de convulsioner som bruket af Electriciteten ådragit henne, uteblefvo nu aldeles, och Magnetismens verkan visade sig dageligen ganska synbart genom en stor förändring uti hela hennes nervsysteme".

"I nacken kände hon en värk som genomträngde hufvudet, och hvilken ökades allt som den kom närmare ögonen; hon tyckte at hennes hufvud delte sig i tvänne delar när sinärtan var kommen til det ställe där synnerverna förena sig, — värken delte sig likasom de, och hon beskref den såsom nålstyg, hvilka efter hand närmades ögonen, genomträngde dem och där ökades märkeligen."

"Den sjuka hade ej på några år haft någon luckt, och sécrétion af mucus var aldeles afstannad. Magnetismen tycktes förorsaka en invärtes uplösning vid näsan och de dertil nära belägne delar, hvilken efter åtta dagar yttrade sig genom en ur näsan flytande grönaktig och skarp vätska. Flere ymniga evacuationer skedde äfven under det samma. Smärtan i ögonen blef ännu kånbarare, och som MESMER trodde at detta härrörde af de första

intryck

intryck som ljuset gjorde på hennes ögon, lät han den sjuka komma i sitt hus för att få i detta, som flere affeenden kunna lemna henne all möjlig tillsyn".

"Ögonens ömtolighet blef snart så förökad, att MESMER måste till förekommande af större olägenheter låta henne hela dagen förblifva uti ett mörkt rum, och förvara hennes ögon genom en tredubbel bindel. Smärtan tiltog men förvandlade sig småningom till ett håftigt kliande, och slutade änteligen med en slags kittling, lika den, som förorsakas genom en fjäder".

"Denna märkeliga förbättring gaf MESMER det hopp att ögonen nu voro så vida förbättrade, att man skulle kunna låta henne få se ljuset, och dess åtkilliga förändringar; han tog bort bindelen men lemnade henne i den mörka kammaren, och bad henne gifva akt på den förändring som i hennes ögon föregeck, under det han visade henne svarta och hvita ting. Hon beskref den känsla de sistnämde förorsakade henne likasom man stucket sina uddar i ögonen, hvilken smärtsamma känsla geck ända till hjärnan: denna verkan ökades och minskades allt efter som föremålen voro hvitare eller svartare; och då helt och hållit svarta ting visades henne uphörde denna känsla aldeles".

"Igenom flere försök hant änteligen MESMER så långt att öfvertyga sin Sjukling, att dessa känslor voro olika med dem hennes ögon förut ärfarit. Hon märkte snart åtskilnaden och gradation af Ljus och Mörker. Då man visade henne svarta föremål blef hon bedröfvad och tyckte sig återfått sin förra Blindhet".

"I mörkret kunde hon åtskilja saker som andra icke kunde se, men efter hand förlorade hon denna förmögenhet. Den 9 Februarii försökte MESMER för första gången att låta henne se figurer och rörelse; han visste sig för henne uti det mörka rummet, hon förskräcktes i början för den meniskliga skapnaden: Hon fant i synnerhet näsan högst löjelig, och kunde i några dagar icke hålla sig ifrån skratt vid åsyn af densamma. Man hade svårast före att låta henne vidröra det hon såg, och således sammanbinda dessa båda förmögenheter. Som hon ej hade

något

något begrepp om afståndet, trodde hon sig räcka all ting, och hon tyckte at föremålen blefvo större alt efter som hon kom dem närmare".

"Den beständiga öfning i hvilken hon måste vara at förbättra sina misstag om tingens afstånd och beskaffenhet, samt de många saker hon nu behöfde lära i anseende til bruket af det nya sinne hon återvunnit, gjorde henne mjeltsjuk och långtande efter sit förra tillstånd, — så mycket mer som man då beundrade hennes förstånd och skickelighet. Men hon återvant snart sin förra glättighet, och MESMERS outtrötteliga möda ökade des hållas förkofran. Hon kan nu uthärda dagens ljus, och ser föremålen på alla afstånd. Under sit blinda tillstånd hade hon lärt sig med största färdighet spela på Orgor och Clavecin, — sedan hon feck sin syn igen, har hon den besynnerliga talang at kunna på sit instrument uttrycka de Personers Caractère hvars physionomie hon får se. Stjern-Himmelen's åskådande väckte i synnerhet hennes förundran, och oaktadt alla de sköna föremål man sedan visat henne, har alltid en Stjerna förekommit henne som det fullkomligaste och vackraste af hvad hon sett".

"MESMER fruktade at den myckenhet människor af alla stånd som kommo för at göra sig förvissade om hennes förbättring, skulle genom sina frågor och försök hindra hennes fullkomliga botande. Hvarföre han til förekommande deraf, nekade flere at få se henne i detta tillstånd; detta, jemte Flickans mindre färdighet at i början af sin förbättring kunna undergå alla de försök man af henne åskade, at förvissa sig om hon verkligen såg eller icke, gaf MESMERS motståndare anledning at angripa verkligheten af hennes botande".

Sådan var i anseende til sina förnämsta omständigheter den berättelse som Herr PARADIS skrifteligen utgaf om sin Dotters förbättrande; nu vil man bifoga hvad som sedan tildrog sig med denna sjukling.

En Deputation af Medicinska Faculteten i Wien, anfordrad af sina tvänne Presidenter ankom på Fadrens enständiga begäran för at öfvertyga sig om verkligheten af denna märkeliga händelse. Herr STOERCK en af dessa Herrar
hvil.

hvilken i 6 år vårdat denna Flicka, lyckönskade MESMER at hafva gjort en så stor cur, betygade sin förundran häröfver, och sin ledsnad at hafva hindrat en så vigtig up-täckt. De flästa Medici följde sina Förmäns exempel och gäfvos sanningen vitsord.

Anatomic Professorn och Oculisten Herr BARTH var äfven ibland de Medici som insunno sig hos MESMER för at se Mamfells PARADIS, och hade tvänne gånger blifvit öfvertygad derom, at hon verkligen återfått sin syn. Drifven af orsaker som man icke gerna borde förmoda hos en menniskoslägtets välgörare, (hvilket en Läkare i sanning är), fant denna Mannen sig befogad at i allmänheten utsprida, det Flickan icke såg, och sade sig själf sett exempel derpå. I synnerhet anförde han at hon icke kunde nämna de saker man visste henne, och at hon ofta förblandade det ena med det andra. Man svarade honom at sådant nödvändigt skulle hända med den som från sin späda ålder varit blind och ännu icke hunnit at göra sig underrättad om alla sakers namn och beskaffenhet. Man förundrade sig häröfver, at höra en kunnig man fara så vilse, men han försvarade envist motsatsen; Allmänheten svarade honom förgäfves, at tusende vittnen bekräftade händelsen; Herr BARTH tillika med den förr nämnde Herr INGENHOUZE voro de enda som nekade sanningen häraf. Dessa tvänne Herrar nöjde sig icke dermed, utan hunno änteligen at genom sin afundsjuka nit bringa det derhån, at Flickan skulle blifva återtagen af Föräldrarne uti det ofullkomliga tilstånd i hvilket hennes syn ännu var, och förhindra det hon ej skulle blifva presenterad för Kejsersinnan Drottningen. För at vinna detta ändamålet och derigenom bestyrka sit yttrande, sökte de inbilla Herr PARADIS at hans Dotter härigenom skulle mista sin pension och flere förmoner som blifvit henne lofvade. I anledning häraf återbegärte han sin Dotter; men denna i samråd med sin Mor yttrade sin fruktan, at som hon ej ännu var aldeles frisk, kunde genom detta förhastande någon olägenhet hända henne. — Hennes Fader var envis, och denna motgång förordfakade henne et nytt anfall af sina convulsioner, — dock förbättrades hennes
ögon

ögon dageligen. Fadren, upeldad af MESMERS mofftåndare, hade änteligen bragt sin Hustru så vida, at hon nu äfven den 29 April återbegärte sit Barn, ehuru hon hittils sökt hos MESMER ursäktat sin Mans förhållande. MESMER svarade at hon i denna sak kunde göra efter behag, men at han i händelse af nya recidiyer icke vidare befattade sig med hennes Dotter. Flickan som var i nästa rum hörde detta, och saken började taga et sorgeligt utseende. Den sjuka feck sina convulsioner; den närvarande Gref PELLEGRINI sökte hjälpa henne på allt möjligt sätt, — men Modren som hörde hennes skrik, ryckte henne med häftighet ur hans händer, och uti sin arghet stötte Flickans hufvud emot väggen. Denna olyckliga återfeck alla sina symtomer. MESMER skyndade sig at erbjuda sin hjälp, men Modren sökte hindra det och utför i de häftigaste ordalag emot honom. MESMERS Hustru med flere af hans anhörige som voro tillstädes, bringade änteligen Fru PARADIS til stillhet, och MESMER feck emedlertid lemna Flickan den hjälp hon så väl behöfde; han var sysselsatt därmed då et häftigt anskri å nyo hördes, — det var Herr PARADIS sjelf som med vårjan i handen försökte at med våld öppna dörren til det rum hvaruti MESMER med den olyckliga Flickan var, men hvarifrån han hindrades genom en af MESMERS Betjenter. Man tog sluteligen vårjan af honom och han lemnade MESMERS hus, under det han utöste det häftigaste ovett mot denna sit Barns Vålgörare samt hela hans famille. Fru PARADIS låg emedlertid afdånad, hon kom sig änteligen genom MESMERS omsorg före igen och reste hem. Flickan var i den grufveligaste belågenhet, — den stöt hon fått i hufvudet hade nu författ henne i sin förra Blindhet, hennes convulsioner ansatte henne med fördubblad häftighet, och man var ej säker om hennes lif. Denna händelse som var tilstöld af MESMERS förföljare, kunde ej annat än på det högsta bedröfva honom. — Han hade lätteligen kunnat inför Domstolen beifra denna sak, och visa sin oskuld genom Grefve PELLEGRINIS och åtta andra personers vittnesbörd som voro vid detta tilfallet närvarande; men endast sysselsatt med Sjuklingens

veder-

vederstånde, försummade han at begagna sig af den rättvisa som Lagen tilbød honom, och trodde at genom välgärningar kunna öfvervinna sina och Sanningens fiender.

Herr PARADIS, slat öfver sit förhållande, men ej ädelmodig nog at söka tilgift derföre hos MESMER, utspredde dagen derefter åtkilliga rykten om honom, i tanka at derigenom bemantra sit uppförande; änteligen lagade han så, at MESMER genom Hof-Medicus OST fick skriftliga ordres, utgifne af Herr STOËRCK, daterade den 2 Maji 1777, hvarigenom han tillsades, at uphöra med detta bedrägeri (detta voro des's egna ord) och återlemna Mamsell PARADIS til sina Föräldrar om han trodde det kunna ske utan fara.

Et sådant förfarande af Facultetens Président emot en af des Ledamöter, hvars skickelighet han förut åtskilliga gånger gifvit vitsord, och hvars nya upptäckt, i anseende til verklighet och nytta, han både allmänneligen och enskilt bekräftat, kan man icke underlåta at finna, om icke sällsammare än Magnetismens Phénomener, åtminstone för den redlige Menniskovännen svårare at förklara. MESMER svarade på denna befallning, at hans Sjukling var så svag, at hon ej utan fara kunde föras ifrån hans hus i des's nuvarande tilstånd. Fadren som haft tid at besinna sig, började nu frukta för sin dotters lif och sökte genom tvänne hederliga personers bemedling at nödgä MESMER til vidare fortfarande af det började botemedlet — Hans försök voro ej heller fruktlösa och inom fjorton dagar var Flickan fullkommeligen återställd til det förbättrade tilstånd hvari hon före den 29 April befunnit sig. Både MESMER och hans Hustru singo då tackfälgelse bref af Herr PARADIS för den faderliga ömhet de bevisat hans Barn, under den tiden hon varit i deras hus; men önskade nu at få skicka efter sin Dotter ty han ville föra henne på landet at hemta frisk luft, och sluteligen bad han MESMER glömma det framfarna och om det behöfdes ännu vidare lemna henne sin hjälp.

Den 8 Junii hemskickade MESMER Mamsell PARADIS. Knappast var hon hemkommen innan hennes föräldrar och släktningar å nyo började utspida at MES-

MERS försök hade aldeles misfölyckats. Man tvingade henne at låta sig vara blind och hafva sina förriga svåra convulsioner. — MESMERS fiender underlåto ingenting, som kunde styrka folket i den tro at alt var charlatanerie, och man såg i Wien et förnyadt exempel på Allmänhetens böjelse at snarare förledas af ilskefulla begabbares skrik, än lemna sina öron til opartiske granskares omdöme och trovärdige åsyna vittnens berättelser.

Oaktat dessa förföljelser fortfatte MESMER uti Wien sina försök med Magnetismen ända tils slutet på år 1777; men ledsen öfver den föga framgång hans vetenskap haft, oaktat all den möda han derpå använt, författe han sig ånteligen at lemna den Kejsrerliga Hufvudstaden: han reste därifrån och anlände til Paris i Februarii 1778.

Tyänne ganska skiljaktiga rygten hade redan innan MESMERS ankomst til Paris blifvit utspridde om honom.

Än blef han omtalt som en undergörare, hvilken genom blotta vidrörandet gaf de blinda sin syn igen, de döfva sin hörsel och de förlamade rörelse och hålsa. Än blef han berygtad som en CHARLATAN, såsom utstruken ur en namnkunnig Facultet, nödgad at lemna sit Fädernesland genom folkets allmänna röst, och som sedan han bedragit sina medborgare, nu kom til Paris för at hos en lätteligen förvillad Allmänhet göra en rik skörd och skaffa sig et odödeligt namn.

Lätttron, såsom den smittosammaste af alla sjukdomar, ådrog snart denna besynnerliga man hela Allmänhetens förundran. Om man endast talt illa om honom, hade det varit nog at göra honom til et allmänt taleämne. — Men han fick snart anhängare; hvarje dags berättelser underhöllo beständigt Allmänhetens upmärksamhet, och än ökade, än minskade, trovärdigheten af hvad som sades om honom och hans vetenskap. Man måste tillstå at det satt, på hvilket MESMER började göra sig känd i Paris, ej var så synnerligt gynnande, hvarken för honom, eller Magnetismen. En hemlig vetenskap, hvars grunder syntes äga föga sannolikhet, och hvars verkningar man med skäl kunde kalla underbara, — utöfvad af en
 man

man, hvars håftiga sinnelag och oförsigtiga uppförande icke var aldeles ostraffeligt i anseende til sin vinnings- och ärelystnad, kunde ej undgå at synas förtjena det namn af Charlatanerie, som des motståndare gaf den. Året efter sin ankomst til Paris utgaf MESMER, *Mémoire sur la découverte du Magnetisme Animal*, hvarefter följde 27 propositioner, uti hvilka han på et ganska otydligt och osammanhängande sätt upgaf Magnetismens grunder och förhållanden. Det var äfven samma år 1779 som Doctor DESLON, Ledamot af Medicinska Faculteten i Paris, oaktadt den hotande ridicule han såg sig förestå, ofenteligen förklarade MESMERS vetenskap för verkelig och sig sjelf genom en 1780 utgifven Bok såsom des försvarare. Uti denna Skrift, kallad *Observations sur le Magnetisme Animal* underrättar Doctor DESLON Allmänheten om sina relationer med MESMER och uppgifver 17 särskilda händelser, som bevisa Magnetismens verkliga nytta i de svåraste sjukdomar. DESLONS befattning med Magnetismen och i synnerhet utgifvandet af denna Skrift, föranlåt Medicinska Faculteten at utstryka denna hittills för lärd och skickelig ansedda medbrodren ur sina Ledamöters antal.

Allmänheten tog mycken del uti denna DESLONS olycka. Förföljelsen har alltid åstadkommit denna farliga verkan. Den nära förbindelse som var mellan MESMER och DESLON ökade den nya vetenskapens fortgång. Desse bägge Herrar präsidierade vid de Magnetiska sammankomsterne. DESLON tycktes kunna det samma som MESMER, emedan han åstadkom samma verkningar som den senare; Sjuklingar kommo från alla kanter och besynnerliga curer skedde dageligen. — Paris upfylldes med vittnen af alla stånd som bekräftade verkligheten af hvad som berättades, — och om några olyckor eller misslyckade försök förmörkade deras åra, så fick den äfven alla dagar ny och ökad glans.

Grefve PUYSGUR, som i Magnetismens Historia kommer at spela en så utmärkt och hedrande rol, började at i Mars månad 1780 besöka MESMERS Baquet, och återvant der sjelf en förlorad hälfta som hans välgörande

hjärtelag med så mycken möda och kostnad sedan förskaffat andra.

MESMER, som nu ägde många anhängare och mycken namnkunnighet, började arbeta uppå at af sin uplåst draga någon betydlig och säker vinst. — Han tycktes åstunda det Deputerade från Vetenskaps Akademien och Medicinska Faculteten skulle undersöka Magnetismen och dess verkningar. — Men dessa lirda Samfund funno ej hans villkor antageliga och man tycktes på bägge sidor icke handla så aldeles redligt i denna saken.

MESMER beklagade sig emedlertid öfver Allmänheten, men fortsatte med mycken drift sina försök; — han botade sjuka, kallades Charlatan, men tilböd änteligen År 1781 Regeringen sin hemlighet, om han blefve väl betalt för besväret at bereda Elever i denna högst nyttiga vetenskap. Hans tilbud blef tagit i öfvervågande, och befunnit af den vigt at Grefve MAUREPAS på Konungens vägnar tilböd honom en pension af 20,000 Livres, om han ville göra en inrättning der Magnetiseurer för Konungens räkning kunde undervisas. MESMER fant sig icke nögd med dessa villkor, utan åstundade en summa penningar på en gång samt frihet at efter eget behag välja sig Elever. Grefve MAUREPAS, missnöjd med dessa öfverdrefna påståenden, nekade at ingå uti dem, — och Allmänhetens omdöme kunde icke på något sätt blifva stadgad i detta ämne.

Doctor DESLON hade varit ganska nitisk för MESMERS bästa uti denna underhandling, och då denne var nödsakad at göra en resa til Spaa, lemnade han den förre öfverinseendet vid sin Baquet.

General Advocaten BERGASSE, som sedan April månad 1731 besökt MESMERS Baquet och hvars svaga hälsa där blifvit märkeligen förbättrad, utgaf nu til MESMERS försvar emot Herrar Medici en liten Brochure, kallad Lettre d'un Medecin de la Faculté de Paris, à un Medecin de la Faculté de Londres. Den blef af Allmänheten med välvilja emottagen, och Herrar Journalister omtalte den med beröm, oaktadt deras för öfrigt vid alla tillfällen visade våld.

Auctorn

Auctorn til denna Skrift, hvars förbindelser med MESMER vi längre fram närmare få tillfälle at känna, var äfven honom följaktig til Spaa och Flandern.

Ungefär trenne veckor efter deras ankomst til Spaa fick MESMER Bref från en af DESLONS vänner, hvilken underrättade honom at Doctor DESLON hade med mycken styrka inför Faculteten försvarat Magnetismen; och at han til bestrykande af hvad han sade, upgifvit flera curer som han genom den samma åstadkommit. Man tillade äfven at detta ingen verkan gjort uti Faculteten, men at DESLON emedlertid öpnat en egen Baquet, hvarest han alla dagar emottog en myckenhet sjuka.

MESMER blef ganska bedröfvad öfver denna nyhet. Hans närvarande vänner blefvo nu öfvertygade at icke så mycket människoflägtets väl, som hans enskildta vinst, var det föremål han hade med sin nya och viktiga upptäkt. Han beslöt i första hettan at straxt återresa til Paris och der på det kraftigaste förklara DESLON för en bedragare, som på det nedrigaste sätt förolämpat honom — Flere af hans vänner biföllo detta beslut, men Herr BERGASSE förestälte at man innan DESLON fått förklara sig, icke borde gå med sådan hastighet til våga i denna saken. Ändteligen biföll MESMER hans förslag at först skrifva til DESLON och des vänner, för at om orsaken til det han gjort begära en noga underrättelse. Svaren kommo sent och tilfredsstälte icke MESMER; de voro äfven i sjelfva verket icke tilfredsställande, och i det tilstånd MESMER var, bidrogo de at göra honom mera förbittrad mot sin förra Lärjunge, hvilken nu tycktes uphäfva sig såsom en för honom farlig medtäflare. Herr BERGASSE, känd såsom en snillrik och ypperlig Författare, blef nu så väl af MESMER sjelf som af des vänner anmodad at taga del i denna tråta mot DESLON, och nyttja sin våltaliga penna at bevisa denne falske Prophetens ofog. BERGASSE nekade dertil och det i synnerhet af den ädelmodiga orsak, at MESMER tycktes låta allmänna kungörandet af en så viktig och för människoflägtets väl så betydande upptäkt bero på den ära, eller som än-

nu var sårre, på den vinst han deraf kunde draga. BERGASSE, åteligen öfvervunnen af MESMERS böner och många skäl, trodde sig göra människoflägtet en tjänst dermed, at han på MESMERS anmodan och i des namn skref et Bref til Parisiska Facultetens Decanus, at DESLON icke kände den vetenskapen han utöfvade, och at des okunniga befattning dermed nödvändigt skulle förorsaka mera skada än gagn. Under samma tid uptänkte och öfverlade BERGASSE med flere af MESMERS vänner en Subscriptions - Plan, hvarigenom MESMERS lycka skulle blifva gjord, och de fättas i tilstånd at få göra hans vetenskap för Allmänheten bekant.

Denne Subscription skulle bestå af 100:de Actier och hvarje betalas med 100 Louis d'or; när antalet vore fullt och penningarne lemnade, borde alla Actieägare af MESMER sammankallas, och då skulle han meddela dem alla sina kunskaper hörande til Theorien och Practiquen af Magnetismen, — hvilka sedan borde anses såsom deras egendom, hvilken de efter behag kunde använda. MESMER tycktes finna dessa propositioner ganska antageliga — och BERGASSE förklarade ännu ytterligare at han icke ville befatta sig med en hemlig vetenskap; — at han väl fant billigt det upfinnaren borde blifva belönt, — men at förnämsta ändamålet borde vara att underrätta menskligheten om en sak, hvilken hade en så nära gemenskap med des välfärd. MESMER och BERGASSE återkommo til Paris efter en bortovaro af trenne månader — den sistnämde meddelade då några af MESMERS forna sjuklingar och vänner sin Subscriptions-plan, hvilken de alla högeligen gillade. Den lemnades hos en Notarius Publicus Herr MARGANTIN, tillika med Formulair til en förbindelse som hvarje Subscribent borde underteckna, af innehåll att vid anfordran betala en summa stor 2400 Livres för hvarje af de 100:de Actier som Herr MESMER utfatt, såsom det vilkor, vid hvars fullgörande han lofvat för Subscribenterne göra sin vetenskap känd.

Innom en månad hade MESMER tjugu Subscribenter, hvilkas hufvudman den nyssnämde Herr BERGASSE var; ibland dessas antal var M. LE BAILLI DE BARRES, som för

för sina angelägenheter skull borde resa til Malta, och som önskade i anledning deraf strax få låra känna Magnetismen, för at kunna dithåra denna nya och viktiga upptäkt. BERGASSE var äfven den, som hos MESMER be- medlade denna sak, och den nämde BAILLI DE BARRES fick låra hela Magnetismens hemlighet, med det villkor at gifva MESMER en årlig lifstidsränta af 1000 Ecus.

Medan BERGASSE med all flit sökte at samla Sub- scribenter åt MESMER, började DESLON at igenom en sin vän söka förlika sig med sin fordné Lärare, hvars Med- ståfware han nu blifvit; MESMER uppretad af det förrnenta bedrägeri denne mot honom utöfvat, var döf til alt, hvar- igenom man ville blidka honom; ånteligen feck DESLON tilfälle at proponera en Subscription af 100,000 Ecus, hvilken af 100:de enskilte personer, boende i en stor stad i någon af Provincierna, skulle, som han sade, strax blifva betalt; MESMER kunde icke annat än antaga den- na förliknings-plan och han lemnade straxt den värdige Herr BERGASSE samt den Subscription denne både med möda och kostnad sökt til våga bringa både til MESMERS och Magnetisfinens bästa.

Förlikningen emellan Doctorene MESMER och DES- LON, blef åndteligen genom deras gemensama vänner afgjord; denna skedde utan at BERGASSE i denna sa- ken på minsta sätt blef af MESMER rådfrågad, utan i det stället sökte han at genom sit vidriga upförande emot BERGASSE, sedan förlikningen med DESLON skedt, gifva tilkänna det denna ådelinnade man, var enda drifstjädern til den ovänskap som emellan bägge Doctorene upkom- mit; hvilket MESMERS försvar emot DESLON, som BER- GASSE författat, gjorde ännu mera troligt. Med en så- dan otacksämhet å MESMERS sida blef denne mennisko- vännen belönt.

I anledning af den träffade förlikningen emellan DESLON och MESMER, samityckte ånteligen denne sedna- re at initiera den förre i alla sina hemligheter; men som han fruktade den meniskliga svagheten, och ville fram för alt bevara sin ägande rätt til Magnetismen, så lemna- de han icke DESLON sit förtroende, utan med förbehåll

om tyftnad, och det villkor at ej inrätta utan med hans bifall någon allmän Baquet. Dessa förbehåll blefvo stadfästade genom et vite af 150,000 Livres, och DESLON blef ifrån denna stunden i Allmänhetens ögon ansedd såsom en annan MESMER, hvilken icke ägde annat företräde för denna sin Lärning, än blott vetenskapens upfinning.

Men denna fred varade icke länge. Knappt voro artiklarne underskrefne innan inbördes oenigheter kullkastade hvad deras vänner sökt uppbygga. DESLON hyrde sig strax et eget hus, och inrättade hos sig en allmän Baquet, lika med den hans Läromästare hade. Denne i högsta måtto förbittrad, kungjorde at hans Lärjunge var en bedragare, at han icke kände denna vetenskapens hemligheter, och at han missbrukade den allmänna lättrogenheten. Ändteligen, för at på en gång blotta sin Medtäflares bedrägeri, framvisste han de artiklar som utfatt dem emellan et vite af 150,000 Livres, på hvilkas utbekommande han yrkade; men det var nu för sent, han hade sagt at DESLON ej kunde konsten; härigenom blef tydligt, at då han ej fullgjort sin förbindelse at undervisa honom, förföll strax den andra om vitets erläggande, i fall DESLON utom MESMERS tillåtelse inrättade en traitement. DESLON fortfor at magnetisera, MESMER at öfverhopa denne med ovett, och aldrig har ett missförstånd åstadkommit en mera beständig ovänskap. Denna oenighet, i och för sig sjelf ganska skadelig för dem bägge, bidrog dock icke litet at göra deras anhängare mera ifrige för sjelfva vetenskapen. Dessa ökades dageligen, och Baquéerne både hos MESMER och DESLON voro fullsatte; man såg för öfrigt ingen olikhet hvarken uti orfaker eller verkningar hos desse tvänne Medtäflare; lika instrumenter, lika sätt at verka med Magnetismen, lika tillfällen och händelser hos dem bägge, allt tycktes bevisa lika kunskaper. MESMER, som nu började frukta, at han genom detta intrång i sina förmenta rättigheter, icke mera skulle kunna draga den nytta af sin upptäkt som han förmodat, återkom nu til Herr BERGASSE, med begäran at han ville å nyo påtaga sig besväret med den Subscriptions-Plans upplifvande, som vid MESMERS förlikande med DESLON kommit i förgåtenhet. Saken var icke lätt,

lätt, men genom den oförtrutenhet som BERGASSE så vid detta, som andra tillfällen visade, då fråga var om Magnetismens fördel, bringades sakerna derhän, at inom fjorton dagar sedan Subscription andra gången var öpnad, femtio Personer hade anteknat sig, och erlagt hvar för sig den öfverenskomna summan af 2400 Livres. Många svårigheter yppade sig emellan MESMER och hans nya Lärjungar; och man kan icke undgå at finna det MESMERS förhållande ej var så fullkomligt klanderslöst. Den vinningslystnad som han vid alla tillfällen visade, gjorde dem många gånger ledsna vid Läromåstaren, — och hade ej några ibland dem varit så eldade af nit för denna nyttiga vetenskap, så torde den aldeles förfallit genom MESMERS egennyttiga upförande. Man kom åteligen öfverens om villkoren, och detta Sällskap, som enligt MESMERS vilja antog det mindre lämpeliga namn af Loge de L'Harmonie, — blef nu af honom underrättadt i alla Magnetismens hemligheter.

Den Lärde Auctorn til det präktiga Verket, Le Monde Primitif, hade varit en ibland MESMERS förbättrade Sjuklingar, och blef nu en af des Subscribenter samt ifrigaste anhängare. Han utgaf 1783 et Bref, skrifvit med styrka och behag, hvaruti han omtalar sin sjukdom, sin första bekantskap med MESMER, sit botande genom Magnetismen, och sina tankar öfver denna vetenskap. Han flutar detta sitt högst intressanta Bref på följande sätt. "Vi kunna icke nog bedja så de Lärde, som Statens Styresmän, at lemna all sin upmärksamhet til denna dyrbaraste af alla uppfinningar; en uppfinning, hvars förunderliga verkningar rycka rofvet ifrån döden, återföra dem til lifvet som den störtat i grafvens mörker, förlånga lifstiden, och under den samma skilja ifrån oss alla plågor och qual, samt således bevara åt Nationerne deras måst dyrbara Männer, och förhindra at icke desse borttryckas midt i sin blomstrande ungdom, eller midt under sina arbeten".

"En uppfinning, med et ord, hvars verkningar böra blifva stora och betydande som hon själf; hvilka böra ånyo föda världen, gifva den nya krafter, värdige Den som

som skapat henne och de varelser som henne bebo. Lycklige de som få vara vittnen til denna förändring! ännu lyckligare de som blifva födde efter den samma!"

"Lycklig jag sjelf, om igenom detta uttryck af mina känslor, ehuru svagt det än kan vara, jag kunnat bidra- ga til snara annalkandet af dessa lycksaliga händelser, — jag har åtminstone gifvit Sanningen vitsord, betygat den upriktiga erkänsla jag är skyldig Magnetismen och dess namnkunnige Uppfinnare, som varit et medel til min hälsas återställande; och jag har gifvit Eder prof, Mine Herrar! (Brefvet är adresserat til Subskribenterne på Hans Monde Primitif), på min böjelse för Sanningen, och den nära del jag tager i människoslagets väl i allmänhet och edert i synnerhet; jag betygar Eder äfven härmed min lifliga önskan, at J snart tillika med mig mågen få se slut på de arbeten, hvartil jag är kallad, genom mina under- sökningar öfver den urgamla världen; en värld, i hvil- ken den Animala Magnetismens influencer märktes så ty- deligen; och hvilkas åter uplifvande är en förträffelig sackla, hvarigenom dessa undersökningar blifva mera fulla komlige, mera nyttiga. — — — — —

— — — — — Mätte min svaga röst (slutar Herr COURT DE GEBELIN) öppna ögonen på de stora Män af alla Stånd som styra Nationen, och skaffa Magne- tismen nitiske Förfvarare, uti alla uplyste och hederlige Medborgare; hvilkas antal är så stort, at denna veten- skapen då skulle ingen ting mera til sin upkomst behöf- va". — — — — —

COURT DE GEBELIN utgaf detta Bref trenne vee- kor efter sedan MESMER börjat magnetisera honom; Han hade på denna tiden blifvit märkeligen förbättrad efter en tjugu års sjukdom; hans glädje deröfver, och tacksamhet emot Magnetismen var så stor, at han icke längre kunde vänta, at meddela Allmänheten denna underrättelse om sitt botande. Han återtog sina undersökningar i Antiquiteter- ne, och det med en ifver, som snart åbragte honom sin förra sjukdom, hvars håstighet nu inom kort tid lade honom i grafven.

MESMERS och Magnetismens fänder underlåto ej, at på det håstigaste och förklenligaste sätt utmåla denna händelse; de togo sig häraf anledning at visa huru farligt bruket af Magnetismen vore, och at en hel Allmänhet skulle blifva et offer för sin lätt-trogenhet, om sådant Charlataneriinge fortfara. Huru obillig denna beskylldning eljest var, synes klart deraf, at man knapt kunde räkna två eller tre som dött under den Magnetiska Curen, då deremot flere tusende blifvit deraf hulpne. Kan Medicin upvisa et sådant förhållande i sin practice?

Regeringen började at ej mera med liknödhet anse Magnetismens framsteg i Frankrike; emedan denna Lära fortplantades, omgifven med tyfnad och hemligheter, anslåg den värdigt sin försigtighet, at låta undersöka til hvad grad den kunde vara nyttig eller skadelig. DESLON på sin sida underlät ej heller hvad han trodde kunna bidraga til sin och vetenskapens förmon; han tyckte nu at stunden var kommen, då man borde angripa den allmänna otron uti sina sista förskansningar. Han begärte det Regeringen skulle utvälja Commissarier, som borde någon tid vara tillstådes vid hans Baquet, at undersöka de verkningar af Magnetismen som der föreföllo; och änteligen igenom sin afgifna berättelse derom, rådgå Allmänhetens omdöme i denna sak. Konungen utnämde fyra Ledamöter af Medicinska Faculteten, fem af Vetenskaps Akademien och fyra af La Société Royale de Medecine. Dessa senare hafva för sig särskilt undersökt Magnetismen, men ehuru eljest oense med sina Medbröder uti Medicinska Faculteten, hafva de dock i Magnetismens fördömande dragit tämmeligen ense.

Emedlertid hade MESMERS Subscribenter redan formerat sin Société, och önskade å sin sida ingen ting högre, än at få Commissarier ifrån Regeringen, som hos dem ville undersöka Magnetismens verkningar och nytta; man hade redan beslutat at anställa denna undersökning hos DESLON; men BERGASSE, upmärksam på allt som kunde skada den nya vetenskapen, skref i MESMERS namn et Bref til FRANKLIN, den förste af Commissarierna, uti hvilket han ådagalade sin förundran, at man hos DESLON

under-

underfökte en upfinning, som aldeles icke hörde honom til. Han tillade protest emot alt hvad man kunde hos DESLON, i anseende til denna vetenskap företaga, och skref äfven ett Bref af lika innehåll til Baron BRETEUIL; hvaruppå MESMER med sina Lärjungar afbadade Commissariernes utlåtande.

Medan desse i tyfthet gjorde sina undersökningar, började man at i Provincierna inrätta åtskilliga magnetiska traitemens. Parisiska Societeten fick alla veckor utförliga och bevittnade relationer om de curer som i Landsorterne skedde. Man tryckte dessa berättelser som detta tviflande Seculum ansåg olyckligtvis för omöjliga; och dertil bidrog ej litet Journalisternes och öfrige begabbares ilskefulla bemödande, at förstöra denna med menniskoslagets väl så nära förbundna vetenskap.

Magnetismen blef innan kort känd både Theoretice och Practice, så öfver hela Frankrike som i England, Italien, ja äfven uti America.

I så fatta omständigheter blefvo Commissariernes arbeten tryckta, och som dessa ganika mycket bidragit til det förakt, hvarmed Allmänheten och i synnerhet de Lärde sedan den tiden behagat anse Magnetismen, så kan jag ej underlåta at något omständeligare berätta Herrar Commissariers sätt at undersöka en så stor och vigtig upptäkt, samt äfven ock granska de bevis och förnuftsflut de brukat, för at myndigt afdöma det Magnetismen, så til sina ordfaker som verkningar, endast är Charlataneri, och svaga hufvudens Inbildnings-Foster.

Sådant var Commissariernes utlåtande om Magnetismen, — och detta omdöme, ehuru förhastadt och obilligt det är, har dock sedan den tiden ibland lättfinnigt, ibland ilskefullt, blifvit uprepadt af tusende andra menniskor, hvilka utan medlidande kunna se sina likars plågor, och med et fåkunnigt förakt anse de medel som en Allvis Försyn skänker verlden til deras botande.

Regeringen hade utan tvifvel infett, at antingen vore Magnetismen en vigtig upptäkt eller en stor villfarelse; och i intetdera af dessa afseenden borde följderna af dess utbredande undfalla Regeringens upmärksamhet. Allmän

nytta

nytt åsyftades således när Commissarier utnåmdes som skulle undersöka denna upptäkt, och at dessa til större delen voro Medici var lika så naturligt som billigt, då frågan var om et allmänt botemedel; hade endast fråga vid denna undersökningen varit, om en Physisk verkan utan tillämpning på sjukdomar och deras botande, så kunde man med mindre besvär och buller hafva kommit til våga dermed; åtminstone hade Regeringen då ej behöft at updraga denna undersökning åt Herrar Medici.

Det är således tydeligt, at Regeringens systemål var, at dess Commissarier skulle efter en noga granskning lemna svar på den frågan: om man botade Sjukdomar eller ej hos DESLON genom Magnetismen? då et så angelägit värf blifvit dessa Herrar anförtrodt, är det ju naturligt, at de derigenom ingått åtskilliga betydliga förbindelser; såsom til exempel, at med största forgfällighet insinna sig vid DESLONS Baquet; undersöka de der varande Sjukas tilstånd; noga följa de förändringar som dag ifrån dag med dem kunde tildraga sig; hålla Journal deröfver, och icke afgifva sit omdöme innan så många och med urskillning anstälte observationer blifvit gjorde, som kunde med visshet afgöra, om Magnetismen är et verkligt botemedel emot sjukdomar eller ej. Upfyllandet af desse förbindelser, borde Allmänheten billigt vänta af uplytte och hederlige Granskare; — men, — man bedrages ofta i sit hopp, och huru olyckligt är icke et sådant misstag, när det gäller människoflågats välfärd?

Må Commissarierna sjelfve berätta hvad de sett vid DESLONS Baquet; sedan skola vi granska deras sätt at döma öfver händelser, hvars verklighet de enligt sin egen utfago icke kunna neka.

”De Sjuka framvisa en ganska besynnerlig sammanfattning af de olika tilstånd i hvilka de befinna sig. Somliga äro stilla, orörlige, och känna ingen ting; andre åter hosta, spotta, känna någon lindrig finärta, någon värma antingen öfver hela kroppen eller på någon del af den samma; somliga svettas, andre äro orolige och hafva convulsiva rörelser;] dessa convulsioner äro besynnerliga i flere afseenden, så i anseende til sin mängd, som långvarig.

varighet och styrka; Commissarierna hafva sett dessa convulsioner råka i tre timar; de åtföljas vanligen af evacuationer, som merendels plåga bestå af et grumligt och stinkande vatten, man har äfven deribland sett blod. — Dessa convulsioner äro i synnerhet utmärkte genom somliga Lemmars och ibland hela Kroppens hastiga och involontaira rörelser, genom halsens sammantryckning, genom ryckningar i underlifvet, genom ögonens förvirring, genom gälla skrik, genom gråt och håftigt gapkratt. Dessa convulsioner förberedas eller åtföljas af et slags mattighets- eller tankfullhets tillstånd, som ibland flutar sig med en fullkomlig dvala. Det minsta oförmodade buller förorsakar darrningar; och man har observerat, at omväxling af ton och takt, uti de stycken man spelat på den i rumet varande Forte Piano, mycket bidragit at öka eller minska convulsionernas häftighet.

”Ingen ting är mera förunderligt än åsyn af dessa convulsioner; när man ej sett dem kan man ej hårom göra sig något begrepp: och under åskådandet deraf är man lika förundrad öfver den djupa hvila som råder hos en del af dessa Sjuka, och öfver den häftiga rörelse som uplifvar de andra; man kan ej utan förundran se de olika tilfälligheter som ofta uprepas, de sympathier som uprättas. Man ser Sjuka med häftighet uplöka hvarandra, tilla tala hvarandra med vänlighet, och inbördes lindra sina Criser. Alla äro helt och hållit i dens disposition som magnetiserar dem; om de än äro insänkte uti dvala, så upväckas de derifrån genom den minsta vink, åsyn eller rörelse af Magnetiseuren. Vid åsyn af så beständiga verkningar, kan man ej hindra sig ifrån erkännandet deraf, at en stor kraft verkar rörelse hos de Sjuka och bemäktigar sig dem, samt at Magnetiseuren tyckes ensam kunna disponera denna magten”.

Sådan är Commissariernes egen berättelse om de verkningar af Magnetismen, som de sett vid DESLONS Baquet; och sådan är Sanningens kraft, at äfven dess motståndare emot sin vilja nödgas gifva den et uppenbart vittnesord.

Hvad

Hvad kunde väl vara billigare än at Commissarierna, sedan de sett sådane verkningar, dageligen insunnit sig vid DESLONS Baquet och der med noggranhet undersökt den magt, som Magnetisneurerna tycktes åga öfver de sjuka, och de beständiga verkningar som de ej kunde hindra sig ifrån at erkänna. Commissarierna hafva dock i anseende til sit förhållande utvalt motsatsen häraf; — se här deras sätt at undersöka och de orsaker som föranlätit dem dertil.

"Commissarierna hafva snart funnit at en allmän traitement icke kunde blifva det rum, hvarest de borde anställa sina försök. Verkningarnas myckenhet är det första hindret; man ser för många saker på en gång, at kunna observera någon särskilt. Dessutom kunde de förnåma sjuklingar, som komma til Baquéen, befvåras af Commissariernes förfrågningar. Den omsorg man skulle hafva at observera, kunde antingen plåga eller misshaga dem, och Commissarierna sjelfve skulle hindras genom den discretion de nödvändigt borde bruka. De hafva således kommit öfverens, at deras trägenhet vid Baquéen var aldeles icke nödvändig; det vore tillräckligt om någre ibland dem kommo dit då och då för at vidare besätta de första allmänna observationerne, och om tilfalle gafs, göra nya, som de sedan kunde framställa för den sammankallade commission."

Herrarne hafva således beslutat at undersöka om Magnetismen verkligen gifves eller icke; at undersöka dess nytta lemnas til en annan tid; ty, säga de, Magnetismen kan väl existera utan at vara nyttig; men kan icke vara nyttig om den ej existerar. Detta sätt at raisonera är ganska tydeligt och klart, men kan lätt förleda i villfarelse; Då man vet at Magnetismen är et fint, genomträngande och för de yttre sinnen omärkeligt Fluidum, som endast genom sin verkan på organiserade kroppar blir synbart, så äro ju alla Physiska medel at bevisa dess verklighet omöjliga, och felet uti Commissariernes slutfatt skulle således nödvändigt föra dem i villfarelse. Hvarföre icke tilse om sjukdommar verkligen botades vid DESLONS Baquet och om ej något

något annat medel dertil nyttjades än Magnetismen; om så var, måste den ju nödvändigt existera; detta undersökningsfätt tyckes hafva varit det säkraste — men lärar ej hafva gynnat Commissariernes en gång fattade föresats at fördöma Magnetismen.

Commissarierne hafva således funnit at: "Sjukdomars botande icke kan lemna annat än ovissa och ofta bedragande uplysningar; at denna ovisshet ej kan skingras och all orsak til irring borttagas, utan genom flere seclers erfarenhet. Föremålet och vigten af ärendet fordra mera hastiga medel at upptäcka sakens sammanhang, (man plår eljest vid angelägna undersökningar handla på helt annat sätt), Commissarierne hafva därför bordt sätta sig vid blotta Physiska bevis, det vil säga, vid tillfälliga verkningar af det magnetiska fluidum på människokroppen." At försäkra sig om dessa verkningar hafva de anställt försök 1:mo på sig sjelfva (Rap. des Commiss. p. 17, 18.), 2:o på sju stycken sjuka (pag. 19, 21.), 3:o på fyra personer (pag. 21, 22.), 4:o på et Sällskap samlat hos Herr FRANKLIN (pag. 23.), 5:o på sjuka samlade hos Herr JUMELIN (pag. 27, 33.), 6:o med et magnetiseradt tråd (pag. 35, 37.), 7:o äfven på andra personer (p. 38, 48.).

Dessa anställda försök med Magnetismen hafva åstadkommit följande verkningar. — En af Commissarierne har känt en lindrig rörelse uti nerverne; en annan har rönt någon smärta, och mera känbara rörelser, FRANCOIS GRENET har känt någon smärta uti ögat som äfven börjat rinna. — En hustru vid namn CHARPENTIER har klagat öfver hufvudvärk; hon har sagt sig förlora andedräkten då man höll fingren framför hennes ansigte; under fingrens förande up och ner hade hon häfvida rörelser i hufvud och axlar: hon rönt samma verkningar med tilflutna ögon. Då man bad henne tilfluta ögonen, och man förde fingrarna under hennes näsa, sade hon sig få ondt om man längre fortfor dermed. JOSEPH ENNUYER har äfven haft samma slags känningar, men icke så starka. — Herr M . . . kände en lindrig värma då man förde fingren framför hans knå, uti hvilket han haft beständig värk. — Fru W . . . plågad af nervsjuka, har

åtskil-

åtskilliga gånger varit på vägen at somna under det hon magnetiserades; äfven rönt hon rörelse och oro. — Några Sjuka som följt DESLON til Herr FRANKLIN, hafva rönt samma verkan af Magnetismen som vid Baquéen.

Deffe händelser förtjena visserligen någon upmärksamhet. De äro de vanlige verkningarne af Magnetismen på de Sjuka, såsom sömn, smärtande känningar, värma, &c. Men Commissarierna neka at dessa verkningar komma af Magnetismen; deras skäl skola anföras, — må den opartiske Läsaren fälla sit omdöme öfver dem.

”De små tillfälligheter som Commissarierna rönt äro följder af de vanlige halsans omskiften, och således icke beroende af Magnetismen (pag. 18). — Den värma som Herr H . . . känd i knäet räckte ej nog länge för at kunna deraf draga någon slutsats. — Den dvala hvaruti Fru V . . . föll härrörde af ledsnad; de vapeurer och rörelser hon kändt, kommo deraf, at hon tänkte på sin nervsjuka. — De verkningar FRANÇOIS GRENET, JOSEPH ENNUYER och Qvinnan CHARPENTIER årforo, kommo ej af Magnetismen, — ty det är underligt at dessa trenne Sjuka, som voro af den sänre classen folk, hafva varit de enda som kändt någon ting, då de förnämre ingen verkan årfarit (pag. 24, 2.), alla dessa intryck äro endast en verkan af inbildningen (pag. 3)”.

Jag inställer alla Reflexioner öfver detta, sått at bedöma saker: men som man icke kan härleda det från dumhet (ty ibland Commissariernas antal äro Herrar FRANKLIN, LAVOISIER, BAILLY, &c) så kan man icke hindra sig ifrån, at i et sådant omdöme finna den måst tydeliga partiskhet.

Således hafva 15 a 16 illa anstälte försök, på detta sätt förklarade, bevisat at Magnetismen icke existerar, då Commissarierna sjelfve sagt, at icke Secler äro tillräckelige at bevisa verkligheten och nyttan af et botemedel (pag. 18).

Denna Rapport är en märkvärdig sak uti det menliga Förnuftets annaler. Den konst med hvilken man där undvikit sanningen är högst förunderlig. Det blir roligt at något utveckla denna lilla Dramens hemliga drifvedrar.

Til framställande af det i fråga varande ämnet, välja Commissarierna några mörka phrafer utur det första MERSERS arbete om Magnetismen; — Phrafer som äro obegripeliga både för dem och Allmänheten, och börja således på det oskyldigaste sätt i världen, at kasta ridicule på det i fråga varande ämnet.

Sedan begifva de sig til DESLONS Baquet, och beskrifva hvad de där sett. En beskrifning, som är aldeles fallk och nekad af dem som voro där tillstades; men lika mycket, den är retande genom sin besynnerlighet, — den är gjord med djerfhet, och undertecknad af namnkunnige Män. Se där ett annat medel at göra saken löjelig, ganska behändigt användt.

Sedan man gjort denna beskrifning på rummet och sättet at magnetisera, berättas hvad som blifvit observerat på de Sjuka; man kan icke neka verkningar, och ganska förunderliga verkningar; om man skulle undersöka dem, kunde det hända, at man blefve nödgad at medgifva en orsak. Derföre måste man undvika denna undersökning, och man finner strax, "at en allmän Baquet icke kunde blifva det rum hvarest förfök borde anställas; &c." Detta är nästan som hade man sagt "vi frukta at få se för många verkningar; vi vilja endast se ganska litet, och utan vittnen. Vi vilja icke förfråga oss om denna saken; och minst med dem som kunna lemna oss säkra underrättelser". Men et så artigt slutsätt är man likväl nöjd, och i synnerhet Commissarierna at hafva sluppit anställa sina förfök vid den allmänna Baquéen.

Då Commissarierna på detta sätt undandragit sig at komma til DESLONS Baquet, återstod endast at få laga, at de skulle slippa se någon genom Magnetismen åstadkommen cur; derföre påstå de at man endast borde undersöka den såsom et blott Physiskt ämne; — men då tyckes det at Astronomer varit äfven så skickelige til at observera Magnetismens verkningar. De anse sig dock på sitt rätta ställe; Fäderneslandets väl berodde på deras utlåtande, och de sätta sig ikring en särskild Baquet på det måst opartiska sätt, beredde at på sig sjelfva tillåta Magnetismen få utöfva sin mäktiga kraft.

Man

Man måste här lita på Commissariernes vittnesbörd; man har ej skäl at förmoda det de säga för mycket i hvad som bevisar Magnetismens verklighet; tyra af desse Herrar hafva dock rönt någon verkan, och de årkänna det. Den är svag, säga de, och göra deraf den slutsats, at Magnetismen gör föga eller ingen verkan då man är frisk.

Sedan anstältes andra försök; men hvarföre väljer man just sådane som icke skulle kunna verka någon särdeles öfvertygelse; "Vi hafva, (saga Commissarierne), trodt oss vid vår undersökning böra förbigå dessa rara, ovanliga och förunderliga händelser, såsom de convulsiva rörelsernas åter uppväckande, endast med direction af en finger eller järn-conducteur på de Sjuka, midt igenom en dörr eller vägg; äfven och de intryck som de Sjuka rönt då de kommit nära et magnetiserat träd, kâril, &c. — vi hafva varit vittnen til dessa händelser, men vi hafva icke trott oss böra sätta vår upmärksamhet vid dessa rara, ovanliga och förunderliga tillfälligheter som tyckas motsäga alla Physiquens Lagar" (Rapp, de La Soc. p. 24, 25.).

När man enligt eget årkännande beter sig på detta sätt vid en anställd undersökning, då är det lätt at kunna lämpa sina observationer efter förut fattade meningar, — och då är det ej underligt at Magnetismen och dess Idkare blifvit ett offer för en så ovärdig cabale.

Men, — de hafva ånteligen anställt några försök; åtskillige af dem som blifvit magnetiserade hafva ingen verkan rönt — andre tvärt om. Men desse Herrar försäkra, at det icke varit Magnetismen som förorsakat den samma. De anföra intet skäl som beviser detta, och likväl är det hårpå som deras omdöme hvilat.

Likväl kan icke nekas, at ju något ovanligt under magnetisation tildragit sig; man måste härtil uppgifva en orsak, och i stället för en, äro dessa Herrar så ädelmodige at uppgifva trenne. —

1:o Vidrörandet. Om man kunde lita på hvad Commissarierne berätta om sättet at magnetisera, så skulle man tro at det skedde med den yttersta våldsamhet, då

sanningen är at man ofta ganska litet, och ibland aldeles intet vidrörer den Sjuka.

2:o Imitation. Emedan det händt, at någre af de Sjuka på samma gång fallit i Crise, så slutar man der, af, at imitation dertil varit orsaken. Desse Herrar glömma likväl at de, enligt sit eget årkännande, vid DESLONS Baquet, sett den fullkomligaste stillhet råda, bredevid de starkaste convulsioner. Om de påmint sig detta, så hade de aldrig kunnat raisonnera på detta sätt.

3:o Inbildningen; och hvad de säga i detta ämne bevisar, at de sjelfva haft stark inbildnings-kraft. Man bör dock vara nöjd at de ej sagt alt hvad i ett så rikt ämne kunde sägas. Hvilka verkningar och händelser som hälst, kunde man icke på detta sätt förneka, blott man förklarade dem genom inbildnings-kraften? men innan man hade rättighet at på detta sätt förklara Magnetismens verkningar, så borde man hafva anställt flere försök med föremål, på hvilka inbildnings-kraften icke verka, och då hade man med visshet kunnat afgöra denna sak. Men at finna Sanningen var icke det man åsyftade med denna undersökning; man behöfde öppna sig en väg för at hinna ett annat mål. Det var icke nog at bevisa det Magnetismen var onyttig, — man skulle fördöma honom, och dertil fordrades at updaga huru farlig den var; man kan ej neka det ju Commissarierna til detta ändamåls vinnande, brukat all möjelig våltalighet och ganska många skenfagra skäl.

De göra en hiskelig målning på convulsionerne som de sett vid DESLONS Baquet. Andre Personer som varit närvarande vid detta tilfälle, försäkra at denna beskrifning är öfverdrifven, och at ganska få af de Sjuka på detta sätt plågades. Sedan upgifva de inbildningen och imitation såsom orsaker til dessa convulsioner, och söka derigenom göra troligt, huru farligt det skulle blifva för menniskoflägtet, at på detta sättet samla Sjuka, och genom sådane medel forplanta convulsioner på Barn och Efterkommande.

Här vil jag anmärka, at det skäl man brukat til fördömande af Magnetismen, tagit af den skada man kunde
til-

tilfoga människor, genom konsten at hos dem upväcka convulsioner, tyckes vara mera bindande än alla öfriga man brukat til denna vetenskaps förklenande; men härtil vil jag endast svara, at om allting är missbruk underkastat, så har sådant äfven kunnat hända med Magnetismen. Opium dödar, men nyttjas dock som ett allmänt botemedel; och om man i början af Magnetismens upkomst ansåg återbrakte convulsioner såsom nödvändige til Sjukas botande genom Magnetisme, så har man sedermera funnit sit misstag; och en förnuftig Magnetiseur stillar hellre convulsioner hos sin Sjukling, än upväcker dem.

Commissariernes brukade konst at endast anse Magnetismen från convulsionernas sida, har föranlåtit mig at göra denna anmärkning. Om man endast af missbruket ville dömma til all ting, så skulle intet nyttigt mer finnas i världen, och den bästa sak har alltid flere fidor från hvilka man kan finna den farlig för Samhället.

Ehuru angelågne Commissarierne varit, at efter sin förut fattade mening och sin illvilja emot Magnetismen, anställa denna undersökning, så har deras snille icke kunnat hindra dem ifrån at i sin Rapport införa tydeliga motsägelser. I början af denna afhandling säga de sig hafva varit vittne til ganska förunderliga verkningar; sedan berätta de sig hafva sedt ganska få, och fluteligen medgifva de inga verkningar af Magnetismen. Sedan man sagt at Magnetismen icke finnes, påstår man at bruket af den samma är farlig; men alt detta är så inblandat, — så föreställt, at om man läser denna skrift utan mycken eftertanka, så undfalla dessa motsägelser Läsarens upmärksamhet, och man finner sig öfvertygad af Sophismer. Detta har gjort at man ansett detta arbete såsom förträffeligt, och man har derefter rättat sit omdöme öfver en så vigtig och för människosläktets väl så betydande sak.

Om jag varit lycklig nog, at med redighet kunna framställa Commissariernes sätt att undersöka och dömma om Magnetismen, så hoppas jag att Läsaren skal finna deras ofog och obehöriga upförande. Sanningen segrar alltid oaktadt alla hinder och svårigheter; det blir Efters-

verlden som kommer att fälla en opartisk dom öfver Magnetismens anhängare och motståndare.

En sak vid Commissariernas undersökning bör jag nämna som ej blifvit nog anmärkt; och det är Herr JUSSIEUS hederliga upförande som äfven var en ibland dem. Han ville se sanningen, han har ej spart mödan, han har anställt flere försök; han har vågat tänka på annat sätt än sina Medbröder; — Han undertecknade ej den skrift som Commissarierna utgifvit; — men utgaf sin Egen berättelse på 80 sidor i 8:vo under titel af Rapport de l'un des Commissaires, han vågade säga Sanningen, och huru kunde han då undgå at af sina medbröder blifva förföljd.

Commissariernes Rapport om Magnetismen verkade ganska mycket på Allmänhetens omdöme. Man trodde at den nya vetenskapen skulle förbjudas genom Rådets påbud; genom et förordnande af Medecinska Faculteten; och genom en allmännelig Declaration af Vetenskaps Akademien. Man hotade äfven med Magnetisfeurernes förföljande, och MESMER började tänka på en snar afresa til London.

Men Herr BERGASSE skref i MESMERS namn en Requête til Parlamentet, hvaruti han begärte desfs beskydd, och en mera ordentelig undersökning om Magnetismen, som borde ske hos honom, emedan DESLON hvarken var uppfinnare til denna vetenskap, ej heller kände den rätteligen. Denna skrift författad med mycken styrka, hade den verkan att all förföljelse aldeles afstannade, och det var endast emot otron och ridiculen som man nu behöfde strida.

Åtskilliga skrifter utkommo som vederlade Commissariernes Rapport, — ibland dem utmärker sig i synnerhet, *Les Considérations sur la Théorie du Monde et des Etres organisés*, af BERGASSE; *Doutes d'un Provincial*, af SERVAN; samt *Analyse Raisonnée des Rapports des Commissaires* af Herr BÖNNEFOY.

Den olycka som nu tycktes hafva träffat Magnetismen bidrog ganska mycket til desfs fördel. De som af full.

komlig öfvertygelse voro des anhängare blefvo nu mera försigtige, mera nitiske och arbetsamme än förut. De, återigen, som blott af nyfikenhet eller för ro skul befattat sig med den nya vetenskapen, lemnade den samma nu, lika lätt sinnigt som de antagit den.

MESMER sjelf, sedan han på ett icke så aldeles hederligt sätt, betedt sig mot sina Subscribenter, afreste til England, derifrån åter til Frankrike och sedan til Italien, för at af sin vetenskap draga nya fördelar. Hans vistande och nu varande öden äro obekante.

DESLON blef kvar i Paris och underhölt der beständigt den Baquet som han inrättadt, ända intil sin död, som timade emot slutet af år 1786.

Marquis de PUYSEGUR har i synnerhet sedan år 1784 blifvit namnkunnig i Magnetismens annaler. Det är i synnerhet han som uptäkt och nyttjat den Magnetiska Somnambulismen, såsom det förnämsta medlet til de Sjukas botande. Den första skrift som omtalte den samma, var ett Bref från Herr CLOQUET, Upbördsman i Soissons, daterat den 13 Junii 1784. Han hade varit åsynavittne til hvad som föregick vid Byzancy, Marquis PUYSEGURS Landtgoods, och berättade i detta Bref några händelser, rörande Magnetiska Somnambulismen.

PUYSEGUR utgaf samma år, *Mémoires pour servir à l'histoire et à l'établissement du Magnétisme Animal*. Företalet til denna Piece vil man här anföra.

”Sedan tvänne Lärde och vördsnadsvärde Samhällen offentligent missgillat Herr MESMERS upfinning; sedan de påstått, at de genom hans anvisade medel åstadkomne verkningar, endast härrörde af syga människors inbildningskraft; eller kommo af imitation; eller ock ifrån den smärtsamma tryckningen på kroppens lemmar, — så inser jag ganska väl den tillfälliga ridicule, et så viktigt påstående bordt gifva mig; — åt mig, hvilken, en ibland de första, undertecknat min innerliga öfvertygelse om den Animale Magnetismens sanfärdiga verkningar. Antingen måste jag vara en Visionaire, hvilket kan vara möjligt, eller också bedraga dessa Herrar sig, — hvilket äfven är

ganfka möjligt. Men denna stridighet är redan afdomd. Jag hör de billigaste säga: man kan vara en artig karl, och enthoufiasmera sig för en galenskap. Jag hör mina vänner upriktigt beklaga, det jag råkat komma in i en så bevisf villfarelse. Och de som icke känna mig säga: at jag är ridicule. Man måste hafva rätt om man skal förlikas med Allmänheten; ty om jag har orätt, och om jag än skulle tilstå det, så utplånas ej dermed ridiculen, och den fruktar jag näst, emedan lifvets förnöjelse genom den samma snarast föres. Han har blifvit ridicule, uti ett vackert Fruntimmers mund, har ofta tilfogat en hederlig karl mera olägenhet, än eljest de sväraste tilvitelser. Man tror att en människa som gjort sig löjelig, har brist på omdöme, smak och befevenhet, och man måste bekänna att det är nästan alltid så. Jag teknar således min egen dom i fall jag bedragit mig i min mening om Magnetismens verklighet; och jag påtager mig alla de nyligen upräknade påföljder af ridiculen. Men jag begär någon tid för at blifva fluteligen dömd. Mätte jag emedlertid genom följande afhandlingar kunna uplysa mina Domare, och gifva det plågade människoflägdet hopp, att en dag få se slut på sina olyckor, genom allmänna antagandet af Låran om Magnetismen".

Detta arbete utgifvit af en hederlig och af alla väl känd Man, gaf flere personer af den högsta rang lufi at få blifva vittne til dessa märkvärdiga phenoméner. Auctorn til nämde skrift fick äfven tilfälle, att vintren år 1785 uti Paris tilfredsställa den allmänna nyfikenheten; öfver 50 personer hade under den tiden tilfälle att bivafta åtskillige gånger anftälte förfök med de Magnetiske Somnambulerna; och utom någre begabbare blefvo största delen öfvertygade om denna sakens verklighet. År 1785 utgaf PUYSEGUR, Suite des Mémoires pour servir a l'histoire et a l'établissement du Magnetisme Animal. Han meddelar uti detta arbete vidare underättelser om den Magnetiska Somnambulismen, och det är icke endast Strasbourgska Pigor, (såsom i et af våra Dagblad blifvit infört,) utan folk af uplysning och förtjenster, hvilka genom Magnetismen blifvit författe i Somn-

ambulisme, såsom, til exempel, den unge Grefven DE RIEUX, om hvars sjukdom och sömntal en berättelse finnes införd uti nämde Suites des Mémoires, &c. och hvilken är undertecknad och bevittnad af 14 hederliga Fransyska Officerare.

Herr DE MONRAVEL utgaf samma år uti November, Essai sur la Theorie du Somnambulisme Magnétique, som äfven innehåller en omständelig berättelse om Mamsell R - - -, hennes sjukdom, sömntal och botande genom Magnetismen. Den Theorie Herr MONRAVEL uppgifver öfver sömнтаlets Phenomener är väl icke så tilfredsställande som den kunde vara, men ådagalägger dock mycket snille och en noga undersökningsgåfva hos författaren.

Grefve LÜTZELBOURGS Journal d'un Magnétiseur, hvaraf Första Delen är 1786 och den sednare 1787 utkom; är i synnerhet ganska uplysende i detta ämne. De händelser han anför om Somnambuler dem han haft under sin vård, — och det sätt på hvilket han sökt draga nytta af sömнтаlet, äro högst uplysende, samt bevittna nämde Grefves ädla egenskaper så i anseende til hjerta som förstånd.

Af nämde Journal får man äfven den underrättelse at i Frankrike ännu existera Tjugunc Magnetiska Sällskaper; — och nyligen ankomne bref ifrån Paris berätta at Magnetismen der mycket öfvas, ehuru i tyfthet af fruktan för förföljelser. —

Den namnkunnige LAVATER har uti et Bref til en Preussisk Medicus berättat huru hans egen Hustru genom Magnetismen blifvit Somnambule. Det vitsord han härigenom gifvit sanningen har af de fleste Tycklands Journalister ådragit honom mycket begabberi. Brefvet finnes infördt uti Berlinische Monatschrift i slutet af år 1785.

Herr Hofrådet BÖCKMAN, Physices Professor i Baden, har, uti Carlsruher Zeitung N:o 28 för i år, införd följande berättelse om Magnetismens tilstånd derstädes.

”Redan i mer än et halft år hafva åtskilliga pröfva de försök öfver Magnetismen och Somnambulismen här i

Carlsruhe och på flere ställen i landet, i stillhet och utan buller blifvit anstälte. Personer af alla stånd, af alla kön, af alla åldrar, ja barn om 10 à 12 år, hafva årfarit de måst öfvertygande och lyckliga verkningar af Magnetismen. Ojäfaktige vittnen, vördnadsvärde genom rang, kunskaper, förstånd och hjertelag, hafva ofta bevisat dessa försök, och hafva merendels anseet dem med öfvertygelse och förundran. Förnåmte främlingar och äfven åtskillige namnkunnige lärde äro hitkomne blott i den affigt at se och utforska; och sedan de sett dem, hafva de önskat att i Practiquen af Magnetismen blifva underrättade. Många ibland våre Medborgare, och ibland dem Läkare och Fältskärer, hafva efter en långvarig och noga pröfning aflagt sin otro, och icke allenast blifvit vänner och försvarare af detta nya botemedel, utan hafva ock begynt at sjelfva öfva det samma. Likväl blef största delen af Publicum af vanliga omständigheter föränlåten at vanka emellan tro och otro. De billigaste tego, andre ryckte på axlarne, andre skrattade, beklagade, gjorde narr af faken, o. s. v. och så gick en månad efter den andra förbi, och Magnetismens vänner höllo sig vid sit beskedeliga stillatigande, ty de arbetade icke för namnkunnighet, utan för mennisko-slågtets väl. Men ånteligen tycktes detta stillatigande blifva lagt dem til last, och om sakens verkliga fortgång upväcka tvifvelsmål hos åtskillige våltänkande personer. Det är derföre, nu en plikt man är skyldig sanningen, at utan förbehåll och på samvetet försäkra det opartiska allmänna, at de (Förfynen vare lof,) hittils med de lyckeligaste följder hafva öfvat Magnetismen, och äro vidare dermed fortfara; och i stället at dölja sina företag tillåta de gerna at hvarje hederlig person, som af vålmening och ej blott af nyfikenhet vil se deras försök, måtte derom anmoda dem, och hvarje Philosophe uppgifva sina tvifvelsmål, dem de gerna vilja söka uplösa.

Sedan lofvar denne värdige Professor BÖCKMAN at af trycket utgifva en afhandling öfver Magnetismen och Somnambulismen; et löfte som han äfven sedan uppfyllt; och hvilken Skrift med beröm af Tyska Journalister blifvit an-

anmärkt. Uti Bremen öfvas och förvaras: Magnetismen af Medecine Doctorerne BICKER och WIENHOLT.

Magnetismens öde i Sverige må framtiden uppteckna, och efterverlden bedömma. Jag upprepar ännu en gång, at antingen är läran om Magnetismen en vigtig sanning eller en stor vilfarelse, och i intetdera fallet, bör en sann Philosoph anse den med liknöjdhet. Emedlertid måtte denna vetenskapens både anhängare och motståndare ackta sig at dömma saker efter personer; det är i sanningens efterforskande en vilfarelse som är af de skadeligaste påföljder. Man fäster sig så oförmärkt vid det enskilda hos en menniska, och man glömmmer saken som skulle undersökas; men sanningen beror icke af tidehvarf och personer; den är oföränderlig och segrar alltid til slut, lika solens ljus, fastän dimbor och moln kunna länge dölja henne för världens ögon.

Den Animale Magnetismens Historia sedan dess första upkomst, som jag nu anført, torde kunna för opartiske Läsare ådagalägga om den är enlig med ärfarenheten eller ej; hvilket var det tredje profvet en Hypothese skulle genomgå.

Men, svarar man, — Magnetiseurerna äro antingen Bedragare eller Bedragne; det vil säga, antingen hafva de et elakt hjerta, eller et förvilladt förstånd. Vi skola korteligen tilse huru detta instämmer med rimligheten af deras beteende.

De äro Bedragare, och hafva således et elakt hjerta; Desse egenskaper yttra sig besynnerligen uti gerningarnas ändamål; och hvad är ändamålet vid Magnetismens utöfning? Jo! Sjukdomars botande. I detta ändamål ligger ej något som ger tilkänna et elakt hjerta. Den som ömar vid sina likars plågor, den som i trots af ridicule, och med åsidosättande af egna fördelar, söker lindra dem, — förtjenar den namn af elak menniska och bedragare. Nej, invänder man, det är icke sjukdomars botande som är Magnetismens ändamål; detta är endast en pretext för deras charlatanerie, hvarigenom de vilja vinna namnkunnighet, penningar och de skönas ynnest. Den namnkunnighet som nu åtföljer Magnetismens idkande

är ej synnerligen förmonlig; titeln af bedragare, charlatan, fantast, är den säkra och allmänna åra man här af skördar. Hvad den förmodade vinsten vidkommer som Magnetiseurerna skulle draga af sin vetenskap, få har deras upförande, MESMERS undantagit, nog samt ådagalagt, at icke et så lågt ändamål drivit dem til Magnetismens utöfvande. Man mistager sig högeligen om fättet at bli det tacksa könets gunstling, om man tror det bestå uti åsidofattande af allmänna opinion, hvilket en Magnetiseur nödvändigt måste göra. En artig karl, som nu för at vinna de skönas ynnest, började magnetisera, skulle juft sinna motsatsen af hvad han sökte.

Om Magnetismen skulle endast vara ett bedrägeri som lastbare människor upfunnit och utöfva til de ändamåls vinnande som nyss nämndes, så måste man tillstå at de dertil valt et ganska besynnerligt medel. Det är väl fant, at man oftare gifvit Läkare, än andra vetenskapsidkare, namn af charlataner; men sådant har alltid haft afseende på en hos dem förmodad okunnighet i den vetenskap de idkat. En sådan förebräelse kan man ej göra Magnetiseurerna; man vil icke undersöka deras vetenskap, mycket mindre den mer eller mindre fullkomliga kännedom de af den samma kunna åga.

Man kan icke neka, at ju charlataneri äfven här kan åga rum; men derföre vore det ju angelägit, at denna vetenskapen blefve allmänt känd; man kunde då lätt urskilja dem som dermed ågde en kunnig och verkligen gagnande befattning.

Magnetiseurerna, äro bedragare. Men huru kan bedrägerie här hafva rum. De skulle då betala folk för at säga sig vara sjuka, och sedan för at säga sig blifvit friska genom Magnetismens bruk. Det tyckes som de flesta Magnetisurers stånd och öfriga upförande borde befria dem ifrån en så nedrig beskylldning, om icke saken i och för sig sjelf vore omöjelig; huru orimligt är det ej at en person, som i flera år varit döf eller blind, skulle under denna tiden, jag vet ej af hvad för orsak, hafva låtsat sig vara i detta tillstånd, för at sedan få det nöjet at låtsas sig vara botad genom Magnetismen. Man skulle äfven

tro at sjuka, behäftade med de svåraste krämpor, skulle för ro skull spela role af fömmtalare, för at derigenom göra en bedragare til viljes: huru oeffertänksam, och huru elak, — jag vågar säga det, — måste man icke sjelf vara, då man förmodar sådant om hederligt folk; och Magnetiseurerne göra väl om de anse sådane Domare med det billiga förakt som de förtjena.

Om Magnetiseurerne äro bedragne, så bevisar det hos dem ett förvilladt förstånd.

När man tror en sak, utan at hafva behörigen granskning af dess grunder och förhållanden, så kan en villfarelse uti förståndet åga rum. Man årfåter då genom entousiasme och blind tro, hvad som fattas uti öfvertygelse; man hänvifer sina motståndare til det goda ändamål hvar af man drifves, när skäl och bevis til det man påstår, fattas; och man skadar den Sanning man på sådant sätt vil bevisa.

Om ibland Magnetiseurer, äfven som ibland andre vetenskapers Idkare, det finnas några som bruka detta bevisningsfått, och derigenom gifva rum åt den misstanke, at deras förstånd icke med redighet infedt hvad de tro, så vore det väl obilligt, at om de flere tusende människor som på dessa åren öfvat denna vetenskap, döma på samma fått.

Om jag icke anfåg alt bevis tagit ifrån personer såsom otjenligt, så skulle jag kunna anföra flere af Magnetismens Idkare, som igenom kunskaper och lärda förtjenster vift sig åga en större rätt til förstånd och snille, — än de fleste af Magnetismens motståndare.

Dessa blad innehålla väl en ganska ofullständig underrättelse om den Animale Magnetismen, — men torde kunna tjena til Inledning för en mera utförlig Afhandling öfver detta viktiga ämne. Jag har åsyftat nytta med utgifvandet här af, och om illviljan hos några, lättfinnigheten hos flere, och okunnigheten hos de fleste, härigenom kunna förbättras, har ändamålet vunnit sin fullbordan.

Förteckning på de Skrifter som utkommit i
Frankrike och Tyskland om den Animale
Magnetismen.

N:o

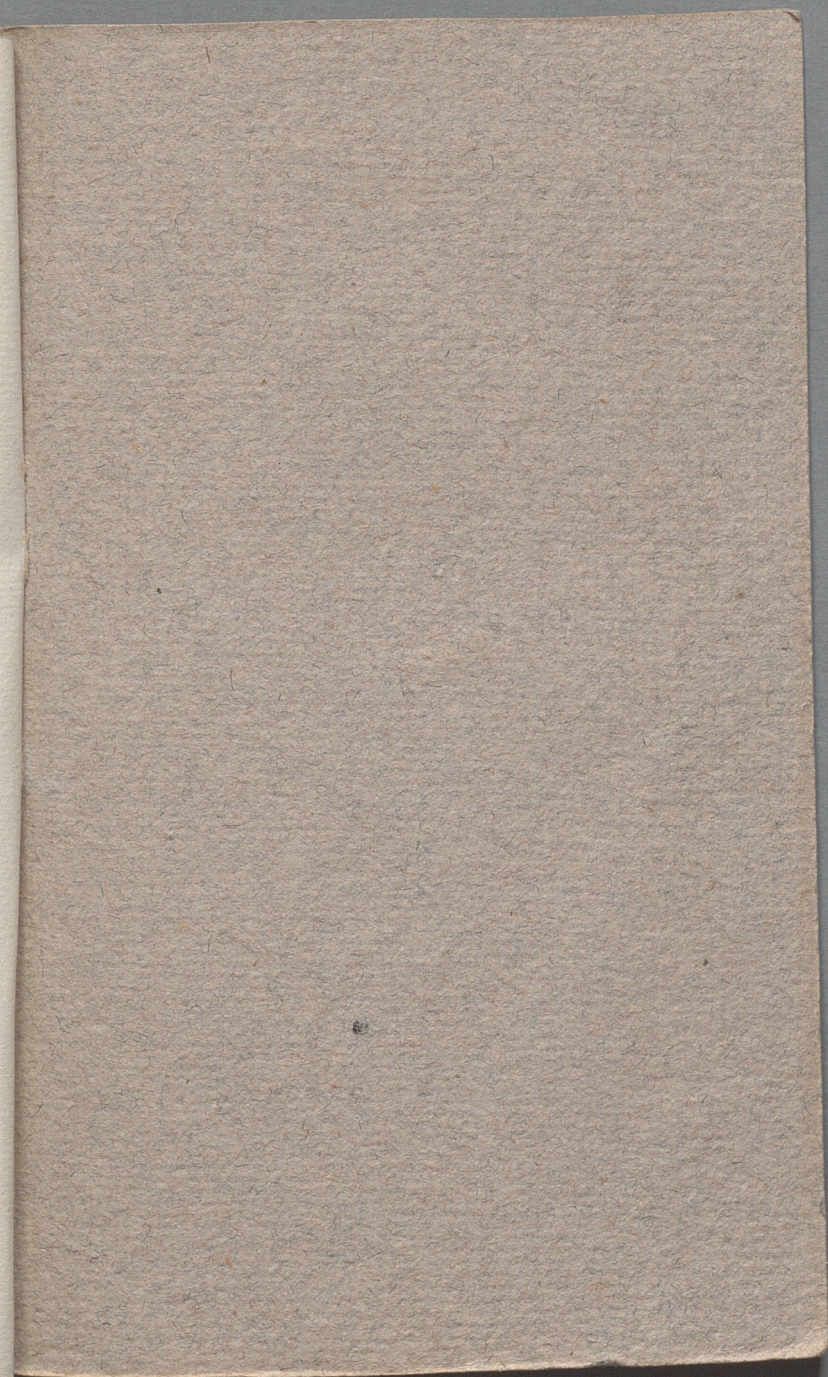
1. Mémoires sur la Découverte du Magnétisme Animal, par M. Mesmer. 8:o.
2. Observations sur le Magnétisme Animal, par M. D'Es-
lon. 8:o.
3. Lettre de M. D'Eslon à M. Philip, Doyen de la Faculté
de Médecine. 8:o.
4. Lettre d'un Médecin de la Faculté de Paris, à un Médecin
du Collège de Londres, par Bergasse. 8:o.
5. Lettre à M. Mesmer, et autre Pièces concernant la Maladie
de la Demoiselle Berlancourt. 4:o.
6. Lettre d'un Médecin de Paris à un Médecin de Province.
8:o.
7. Dialogue entre un Docteur de toutes les Universités et
Académies du Monde connu, et un homme de Bon
Sens. 8:o.
8. Lettre de L'Auteur du Monde Primitif à MM. ses sou-
scripteurs, sur le Magnétisme Animal. 8:o.
9. Les Aphorismes de M. Mesmer, publiés par M. Quinquet,
Apothicaire. 8:o.
10. Rapport des Commissaires, chargés par le Roi de l'examen
du Magnétisme Animal. 8:o.
11. Rapport des Commissaires de la Société Royale de Médecine,
nommés par le Roi, pour faire l'examen du Magné-
tisme Animal. 8:o.
12. Examen sérieux et impartial du Magnétisme Animal. 8:o.
13. Rapport de l'un des Commissaires, chargés par le Roi de
l'examen du Magnétisme Animal, par A. L. de Jussieu.
8:o.
14. Observations sur les deux Rapports de MM. les Commis-
saires, par D'Eslon. 4:o.
15. Doutes d'un Provincial, proposés à MM. les Médecins-
Commissaires, chargés par le Roi de l'examen du Magné-
tisme Animal, par M. Servan. 8:o.
16. Remontrances des Malades, au sujet du Rapport des Com-
missaires, par Fournel. 8:o.
17. Analyse Raisonnée des Rapports des Commissaires par J. B.
Bonnefoy, Membre du Collège Royal de Chirurgie de
Lyon. 8:o.
18. Lettre sur le Magnétisme Animal, adressée à M. Bailly par
M. Galart de Montjoye. 8:o.
19. Observations sur le Rapport des Commissaires, par G. C. . .
Membre de diverses Académies. 8:o.

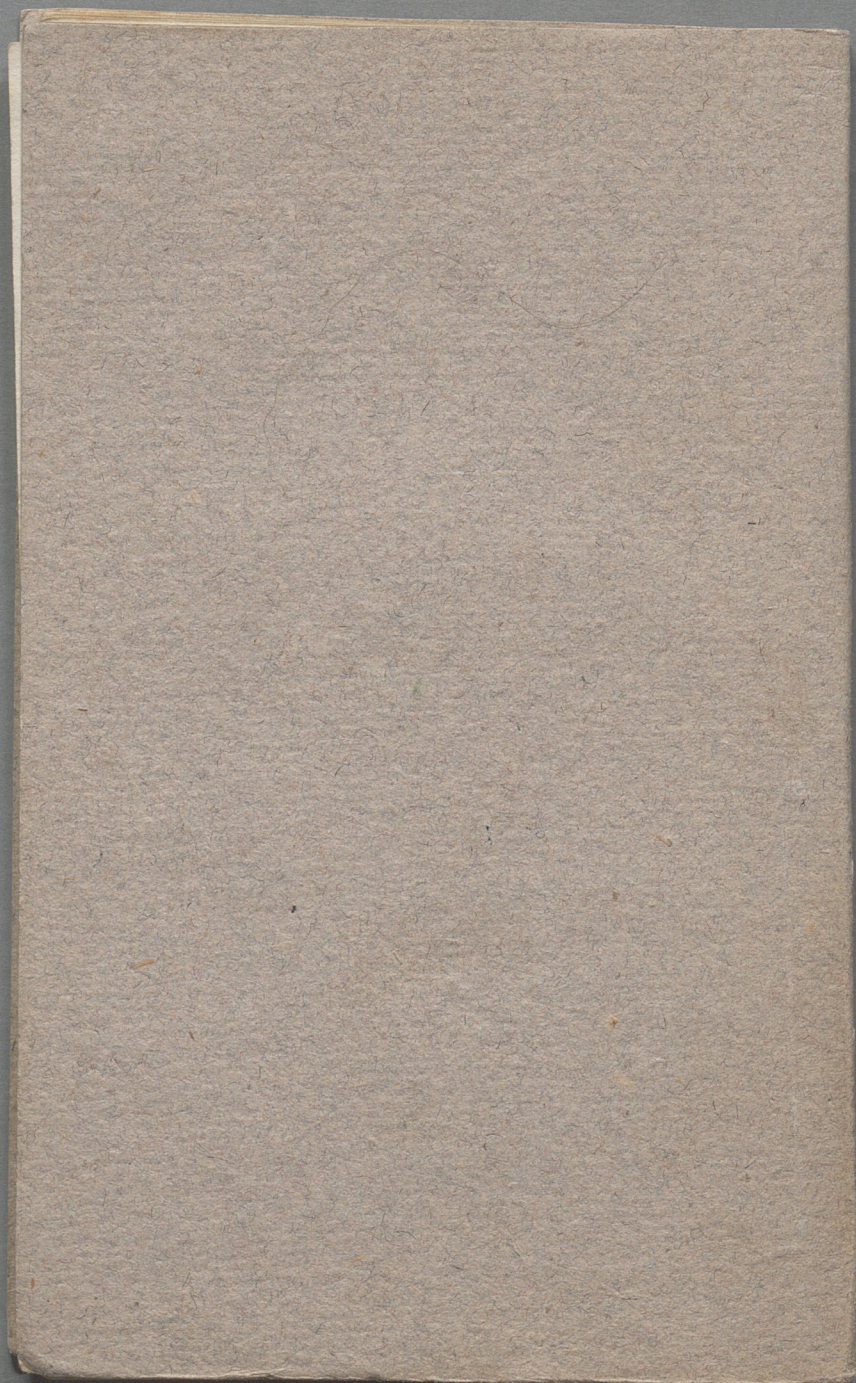
21. Con-

21. Considérations sur le Magnétisme Animal, ou sur la Théorie du Monde, par *Bergasse*. 8:o.
22. Lettre d'un Anglois à un François sur la découverte du Magnétisme Animal. 8:o.
23. Lettre sur le Magnétisme Animal, adressée à M. *Perdriau*, Pasteur et Professeur de l'Eglise, et de l'Académie de Genève; par *Charles Moulinié*, Ministre du St. Evangile. 8:o.
24. Lettre sur le Magnétisme Animal, adressée à M. *Sudet*. 8:o.
25. Histoire du Magnétisme Animal, de son origine &c. 8:o.
26. Récit de l'Advocat-Général de *Bergasse* aux Chambres Assemblées du Public sur le Magnétisme Animal. 8:o.
27. Requête Burlesque et Arrêt de la Cour du Parlement, concernant la suppression du Magnétisme Animal. 8:o.
28. Lettre de Figaro au Comte Almaviva sur le Magnétisme. 8:o.
29. Lettres de M. *Mesmer*, à M. Vicq-d'Azyr, et à MM. les Auteurs du Journal de Paris. 8:o.
30. Un mot à l'oreille des Académiciens de Paris. 8:o.
31. L'Antimagnétisme. 8:o.
32. La Philosophie des Vapeurs, avec un traité des Crises Magnétiques. 8:o.
33. Lettre de M. *Cloquet*, Receveur des Gabelles à Soissons, à M. . . . 8:o.
34. Détail des Cures opérées à Byzancy, près Soissons, par le Magnétisme Animal. 8:o.
35. Détail des Cures opérées à Lyon, par le Magnétisme Animal, par M. *Orelute*. 8:o.
36. Nouvelles Cures opérées par le Magnétisme Animal. 8:o.
37. Lettre de M. *Mesmer* à M. . . . 8:o.
38. Le Colosse aux pieds d'argile, par *Devilliers*. 8:o.
39. Questions d'un jeune Docteur sur le Magnétisme Animal. 8:o.
40. Essai sur les Probabilités du Somnambulisme Magnétique, par *Fournel*. 8:o.
41. Mémoires pour servir à l'histoire et l'établissement du Magnétisme Animal, par le Marquis de *Puysegur*. 8:o 1784.
42. Suite des Mémoires &c. par le Marquis de *Puysegur*, 1785.
43. Observations de M. *Bergasse*. 8:o 1787.
44. Essai sur la Théorie du Somnambulisme Magnétique, par M. T. de *Monravel*. 8:o.
45. Suite de l'Essai sur la Théorie &c. par de *Monravel*. 8:o.
46. Journal d'un Magnétiseur, par M. le Comte de *Lützelbourg*. 8:o.
47. Suite du Journal d'un Magnétiseur, par le même. 8:o.
48. Exposé des différentes Cures opérées par le Magnétisme, d'août 1785 à Juin 1786, par les Membres de la Société Harmonique des amis réunis. 8:o. Strasbourg 1787.

49. Extrait des Journaux d'un Magnétiseur de la Société des amis réunis de Strasbourg. 8:o 1786.
50. Journal du Traitement Magnétique de Mad. B. 1787. 8:o.
51. Prospectus d'un nouveau Cours Théorique et Pratique du Magnétisme Animal, par M. Wurz, Médecin à Strasbourg. gr. 8:o 1787.
52. Mémoire sur la Découverte des Phénomènes que présentent la Catalepsie et le Somnambulisme, par Petten, Professeur à Lyon. 8:o 1787.
53. Magazin des Thierischen Magnetismus 1787. 8:o.
54. Birnstiels gesammelte Aktenstücke zur Aufdeckung des Geheimnisses des sogenannten tierischen Magnetismus. 8:o.
55. Pabers Entwurf über die Heilkräfte der Einbildungskraft. 8:o.

Deffa äro de enda Skrifter öfver Magnetismen, på hvilka man med visshet kan upgifva Titlarne. Ötaliga flera hafva på Frantsyska, men i synnerhet på Tyska i detta ämnet utkommit. Om närvarande Afhandling vinner Allmänhetens bifall, så skal fortsättning deraf följa, då nyare och fullständigare underrättelser om Magnetismen skola meddelas.

www.books2ebooks.eu